

Institutionen för pedagogik,
kommunikation och lärande

Förskollärares uppfattningar om barns språkutveckling under leksituationer

Namn: Mariam Shahin och Shaghayegh Pourmahdi

Program: Förskolläraryrket

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: LÖXA2G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: HT/2020
Handledare: Rauni Karlsson
Examinator: Anette Hellman

Nyckelord: Språkutveckling, lek, samspel, kommunikation, fenomenografi, uppfattning.

Abstract

Bakgrund: Enligt förskolans läroplan (Skolverket, 2018) lär barnen genom att leka, samspela och reflektera. Förskollärare ska ansvara för att utmana barnens nyfikenhet för att stimulera och utveckla språk och kommunikation.

Problem: Utifrån läroplanen för förskolan och våra egna erfarenheter i förskolans verksamhet upplevde vi att leksituationer hade kunnat utnyttjas för att utveckla barnens språk då lärandet sker naturligt och utifrån barnens intresse. Detta väckte intresse hos oss att undersöka förskollärares uppfattningar om språkutveckling under lek.

Syfte och frågeställningar: Syftet med studien är att undersöka hur förskollärarna uppfattar lekens betydelse för språkutvecklingen, förskollärarens uppfattningar om språkutvecklingens betydelse för barnens samspel och kommunikation, samt hur de uppfattar sin roll i främjandet av barns språkutveckling under leksituationer. Därmed formulerades frågeställningarna: Hur uppfattar förskollärarna lekens betydelse för språkutveckling, vilka uppfattningar har förskollärarna om språkutvecklingens betydelse för barnens samspel och kommunikation under lek, samt hur förskollärare uppfattar sin roll i främjandet av barns språkutveckling under lek.

Metod: Studien utgår från den fenomenografiska ansatsen, där förskollärarnas uppfattningar framträdde. Som metod valde vi att genomföra den kvalitativa metoden med semistrukturerade intervjuer där sex förskollärare från två olika kommunala förskolor deltog. Det insamlade materialet analyserades stegvis med hjälp av sju faser i den fenomenografiska analysmodellen.

Resultat: Det empiriska materialet som samlats in resulterade i sex kategorier av uppfattningarna om: *lek som plattform för lärande och utveckling* och *lek som arena för språkutveckling*, *lek som ett verktyg för språk och samspel* och *under leken kommuniceras på olika sätt, närvarande och stöttande förskollärare under barns lek* och *språkstimulerande lärandemiljö*. Vår slutsats blev att leken används som grund för att utveckla språklig kompetens hos barnen. Språket utvecklas under samspel och kommunikation mellan barnen, på ett verbalt och icke-verbalt sätt. Resultatet visade vikten av att vara närvarande och stöttande samt utgå från barnens intresse vid val av material och utformning av den språkstimulerande miljön.

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Syfte	6
1.2 Frågeställningar	6
2. Bakgrund	6
2.1 Språk, lek och kommunikation i styrdokumentet	6
2.2 Tidigare forskning	7
2.2.1 Leken i förskolan	7
2.2.2 Lek och språkutveckling	8
2.2.3 Samspel och kommunikation	9
2.2.4 Förskollärarens roll och deltagande i leken	9
3. Forskningsansats	10
3.1 Fenomenografi	11
3.2 Centrala begrepp	11
3.2.1 Uppfattningar enligt fenomenografi	11
3.2.2 Intersubjektiva uppfattningar	12
4. Metod	13
4.1 Metodval	13
4.2 Intervju som metod	13
4.3 Genomförande av intervju	14
4.4 Genomförande och databehandling	14
4.5 Transkription	15
4.6 Genomförande av analys	15
4.7 Urval och avgränsning	16
4.8 Presentation av intervjupersoner	17
4.9 Metoddiskussion	17
4.10 Validitet och Reliabilitet	18
4.11 Generaliserbarhet	18
4.12 Etiska ställningstaganden	19
5. Resultat	19

5.1 Resultatredovisning	19
5.1.1 Kategori 1. Uppfattningar om lek som plattform för lärande och utveckling	20
5.1.2 Kategori 2. Uppfattningar om lek som arena för språkutveckling	20
5.1.3 Kategori 3. Uppfattningar om lek som verktyg för språk och samspel	21
5.1.4 Kategori 4. Uppfattningar om att under leken kommuniceras på olika sätt	21
5.1.5 Kategori 5. Uppfattningar om närvarande och stöttande förskollärare under barns lek	22
5.1.6 Kategori 6. Uppfattningar om språkstimulerande lärandemiljö	24
5.2 Sammanfattning av resultat	25
6. Diskussion	26
6.1 Lek som plattform för lärande och utveckling	27
6.2 Lek som arena för språkutveckling	27
6.3 Lek som ett verktyg för språk och samspel	28
6.4 Under leken kommuniceras på olika sätt	28
6.5 Närvarande och stöttande förskollärare under barns lek	29
6.6 Språkstimulerande lärandemiljö	30
6.7 Slutsats	30
6.8 Relevans för yrkesrollen	31
6.9 Förslag till vidare forskning	32
7. Referenslista	33
Bilaga 1 – Informationsbrev	35
Bilaga 2 - Intervjuguide	36

1. Inledning

Förskolläraren ska med utgångspunkt från läroplanens mål, ansvara för undervisningen i förskolans verksamhet. Detta för att bidra till barnens ständiga lärande och utveckling som enligt läroplanen för förskolan sker både spontant eller planerat (Skolverket, 2018, s.7).

I läroplan för förskolan (Skolverket, 2018, s.7–8) beskrivs att barnen ska få förutsättningar att utveckla språket utifrån sina behov. Detta för att förstå sin omvärld och få möjlighet att vara delaktig i de som händer i verksamheten och utveckla förmåga att uttrycka sina åsikter och behov. Vidare beskrivs i läroplanen (Skolverket, 2018, s.7–8) hur viktig förskollärarens roll är under leksituationer för barnens språkutveckling samt för att stödja barnens kommunikation och samspel.

Språk, lärande och identitetsutveckling hänger nära samman. Förskolan ska därför lägga stor vikt vid att stimulera barnens språkutveckling i svenska, genom att uppmuntra och ta tillvara deras nyfikenhet och intresse för att kommunicera på olika sätt (Skolverket, 2018, s.8).

Enligt Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2014) är lek och lärande två skilda begrepp som är förknippade till barns utveckling. Lek är ett sätt att initiera och starta samspelet mellan barn med andra barn och vuxna (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2014).

I läroplanen för förskolan (Skolverket, 2018, s.8) beskrivs hur viktig leken är för barnens utveckling och trivsel samt att förhållningssättet hos förskollärarna ska bidra till stimulerande lekmiljö. Detta genom att vara närvarande under leksituationer eller själva delta i leken för att stödja samspel mellan barnen och förebygga det som kan begränsa leken. I läroplanen står detta beskrivet genom följande citat:

När någon i arbetslaget följer eller leder lek på lämpligt sätt, antingen utanför leken eller genom att själva delta, kan faktorer som begränsar leken uppmärksammas samt arbetssätt och miljöer som främjar lek utvecklas. Genom en aktiv närvaro är det möjligt att stödja kommunikationen mellan barnen samt förebygga och hantera konflikter (Skolverket, 2018, s.8).

Enligt FN:s konvention (Unicef, 2009) om barns rättigheter: "alla barn har rätt till vila, fritid och lek" (Unicef, 2009, artikel 31). Dessutom beskriver i FN:s konvention om barns rättigheter att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet genom att ta hänsyn till barnets idéer och åsikter utifrån barnens ålder och mognad (Unicef, 2009, artikel, 12).

I läroplanen för förskolan (Skolverket, 2018, s.8) beskrivs hur leken har en betydelsefull plats i förskolans verksamhet som ska i sin tur bidra till en rolig och livslångt lärande.

I lek får barnen möjlighet att imitera, fantisera och bearbeta intryck. På så sätt kan de bilda sig en uppfattning om sig själva och andra människor (Skolverket, 2018, s.8).

Som förskollärare kan man utnyttja leken för att utveckla barnens språk genom att kommunicera med barnen med utgångspunkt från deras intresse och erfarenheter. Det som står i läroplanen för förskolan (Skolverket, 2018) och nämnts ovan, väckte vårt intresse till att undersöka förskollärares uppfattningar om lekens betydelse för språkutveckling, förskollärarnas uppfattningar om språkutvecklingens betydelse för barnens samspel och kommunikation samt undersöka vad de har för uppfattningar kring deras roll i främjandet av språket under leken. Intresset väcktes utifrån våra egna erfarenheter i förskolans verksamhet

där vi sett att leken sker större delen av barnens vistelse i förskolan, framförallt den fria leken, medan styrd lek sällan förekommer. När styrd lek planeras så har förskolläraren ofta ett förutbestämt syfte med leken. Vi upplevde att leksituationer hade kunnat utnyttjas för att utveckla barnens språk då lärandet sker naturligt och utifrån barnens eget intresse. Detta väckte intresse hos oss att undersöka förskollärares uppfattningar om språkutveckling under lek

1.1 Syfte

Syftet med den här studien är att undersöka förskollärares uppfattningar om språkutveckling under lek. För att avgränsa studien har vi valt att fokusera på hur förskollärarna uppfattar lekens betydelse för språkutvecklingen, vilka uppfattningar de har om språkutvecklingens betydelse för barnens samspel och kommunikation, samt hur de uppfattar sin roll i främjandet av barns språkutveckling under leksituationer.

1.2 Frågeställningar

- Hur uppfattar förskollärarna lekens betydelse för språkutveckling?
- Vilka uppfattningar har förskollärarna om språkutvecklingens betydelse för barnens samspel och kommunikation under lek?
- Hur uppfattar förskollärare sin roll i främjandet av barns språkutveckling under lek?

2. Bakgrund

I denna del presenteras styrdokument om språk, lek och kommunikation, och barnkonventionen kopplat till studiens syfte samt tidigare forskning om leken i förskolan, leken och språkutvecklingen, samspel och kommunikation samt förskollärares roll under leken.

2.1 Språk, lek och kommunikation i styrdokumentet

Förskolans verksamhet har sin egen läroplan (Skolverket, 2018) och ligger till grund i förskollärarnas pedagogiska arbete. Hela förskolans verksamhet samt förskollärare ska följa riktlinjer, mål och värdegrunden som finns i läroplanen. Det som tydliggörs i läroplanen för förskolan gällande språkutveckling är språket som en grund för barnens samspel och kommunikation. Detta innebär att förskolläraren ska i sin planering av undervisning utgå från läroplanens mål. I läroplanen står att:

Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla ett nyanserat talspråk och ordförråd samt förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra i olika sammanhang och med skilda syften (Skolverket, 2018, s.14).

Citatet ovan förklarar hur viktigt språket är för barnens trivsel och lärande där förskolläraren har en viktig roll för att skapa förutsättningar för att utveckla språket. Genom att som förskollärare inta ett förhållningssätt som gör det möjligt för barnen att använda språket i olika situationer och sammanhang.

I läroplanen läggs också stor vikt i lekens betydelse för barns lärande och språkutveckling. Genom leken utvecklar barn och lär, tillägna sig sociala förmågor, kommunikation, fantasi samt känsla av samhörighet i gruppen. I läroplanen står bland annat att:

I lek får barnen möjlighet att imitera, fantisera och bearbeta intryck. På så sätt kan de bilda sig en uppfattning om sig själva och andra människor. Lek stimulerar fantasi och inlevelse. Lek kan också utmana och stimulera barnens motorik, kommunikation, samarbete och problemlösning samt förmåga att tänka i bilder och symboler. Därför är det viktigt att ge barnen tid, rum och ro att hitta på lekar, experimentera och uppleva (Skolverket, 2018, s. 8).

Utifrån läroplanens beskrivningar om lek redogörs för hur leken i förskolan är viktig för barnens utveckling och lärande. Detta för att lärandet i förskolan, enligt läroplanen (Skolverket, 2018, s.8) borde ske i ett roligt och meningsskapande sammanhang för att inom leken får barnen möjlighet att fantisera och får bearbeta saker som de får nytta av senare i livet. Läroplanen nämner att förskollärare ska ge barnen förutsättningar för utveckling och lärande genom att skapa en lärandemiljö. Det understryks att förskollärare ska vara närvarande för att kunna stödja barnen under leken samt utmana barns språk och kommunikation. Det nämns att:

Barnen ska ges förutsättningar både för lek som de själva tar initiativ till och som någon i arbetslaget introducerar. Alla barn ska ges möjlighet att delta i gemensamma lekar utifrån sina förutsättningar och sin förmåga. När någon i arbetslaget följer eller leder lek på lämpligt sätt, antingen utanför leken eller genom att själva delta, kan faktorer som begränsar leken uppmärksammas samt arbetssätt och miljöer som främjar lek utvecklas. Genom en aktiv närvaro är det möjligt att stödja kommunikationen mellan barnen samt förebygga och hantera konflikter (Skolverket, 2018, s.8).

Enligt FN: s konvention (Unicef, 2009) har alla barnrättigheter att höras i alla frågor samt att uttrycka sin mening och idéer och åsikter (Unicef, 2009, artikel, 12). Detta innebär att genom utbildningen ska barnen utvidga sitt ordförråd samt meningsskapande genom att utveckla språket. Genom språket kan barnen förstå andras åsikter och få möjlighet att utbyta sina tankar och idéer i ett gemensamt sammanhang. Vidare nämns det i FN: s konvention (Unicef, 2009) att alla barn har rätt till vila, lek och fritid samt att förskolan och skolan ska stödja barnet att utvecklas och lära sig sina mänskliga rättigheter. Genom förskollärarnas stöd och närvaro i barns lek, ges barnen möjlighet att utveckla språket samt kunna samspela och kommunicera med andra barn för att lära om rättigheter och utveckla sociala relationer (Unicef, 2009, artikel, 31, 29).

2.2 Tidigare Forskning

I detta avsnitt redovisas relevant forskning om leken i förskolan, lek och språkutveckling, samspel och kommunikation samt förskollärarens roll och deltagande i leken.

2.2.1 Leken i förskolan

I förskolans verksamhet finns två olika typer av lek, fri lek och styrd lek. Fredrich Fröbel, förskolans grundare beskriver lek som viktig för att bilda relationer och vänskap. Genom leken känner sig barnen fria, lär och utvecklas där huvudsaken är att de själva väljer vad de ska få leka med, hur leken ska gå till och vad den har för innehåll (Engdahl & Ärlemalm-Hagsér, 2015, s.145). Denna typ av lek kallas i förskolans verksamhet för fri lek, där leken inte är

planerad och organiserad för att uppnå ett pedagogiskt mål. Lek är ett sätt för barn att utvecklas moraliskt och fysiskt men även ett sätt för att uttrycka sig (Engdahl & Ärlemalm-Hagsér, 2015, s. 144). Löfdahl (2004, s.38) beskriver att fri lek är där barnen leker utan att ha vuxna inblandade, de väljer och tar ansvaret samt tar eget initiativ till leken medan förskollärarna är närvarande som ett stöd till barnen (Löfdahl, 2004, s.38). Till skillnad från fri lek är den styrda mer målinriktad och initieras av förskollärarna. Styrd lek är lek som initieras av en vuxen som deltar aktivt i leken och kommunicerar med barnen och har ett bestämt mål (Löfdahl, 2004, s.44–45).

Leken får olika betydelse beroende på vilket perspektiv man talar om. Lillemyr (2016) förklarar leken som ett viktigt fenomen som har stor betydelse för barns sociala relationer samt för lärande och trivsel i förskolan. Författaren påpekar även att leken ger barnen en unik möjlighet att testa nya saker och få nya erfarenheter utan villkor (Lillemyr, 2016, s. 16–17). Genom lek kan barn bevisa sitt lärande och utveckling samt får nya lekerfarenheter som de använder i framtiden. Lillemyr (2016) beskriver upplevelser under leksituationer som en slags bro mellan lärande och själva leken. Barnen lär sig genom att experimentera, undersöka, samt uppleva olika känslor, roller och får nya erfarenheter under leken. Utifrån Lillemyr (2016, s.16–17) kan förskollärarna använda leken för att uppnå ett pedagogiskt mål. Øksnes och Sundsdal (2016) påpekar att lek är en rolig, intressant och regellös aktivitet där barnen får erfara glädje och fantasi (Øksnes & Sundsdal, 2016, s. 48–49). Enligt Øksnes och Sundsdal (2016) kan leken ges en bra plats i undervisningssituationen och på så sätt får leken mer betydelse och blir ett redskap för lärande (Øksnes & Sundsdal, 2016, s.49).

2.2.2 Lek och språkutveckling

Utifrån det som sagts ovan om lek, leker barnen i förskolan tillsammans med andra barn under den fria leken och med vuxna och barn i den styrda leken. Under leken kommunicerar barn både med varandra samt med vuxna. Under leken oavsett styrd eller fri lek förväntas barnen kommunicera och använda sig av språket. Detta menar Knutsdotter Olofsson (2009, s.85) som anser att under leken utvecklas förmågan att kommunicera på olika sätt något som hjälper barnen att utveckla social kompetens, tränar språket och lär sig att läsa och skriva. Författaren menar även att under leken tränar barnen på att kompromissa, känna empati och får förståelse för andra människor och världen (Knutsdotter Olofsson, 2009, s.85). Större delen av barnens vistelse i förskolan består av lek där språk är nödvändigt för att leka. Språket kan utvecklas som mest under förskoleålder då inlärningspotential är som högst under förskoleåren, enligt Knutsdotter Olofsson (2009, s.75–78). Författaren menar att barnen utvecklar sitt språk när de leker då använder de sin fantasi för att hitta på nya lekar, idéer, finna nya saker samt lösa problem, under leken sker inläringen och undersökandet helt omedvetet (Knutsdotter Olofsson, 2009, s.75–78).

Enligt Löfdahl (2004, s.44–45) beskrivs lekpedagogiskt arbetssätt som en undervisningssituation i form av styrd lek som initieras av en vuxen där både barn och pedagoger ges möjlighet att skapa en lekvärld utifrån den kulturen de lever i (Löfdahl, 2004, s.44–45). Vidare beskriver författaren att lekvärldar skapas utifrån en kulturell kontext som barnen och vuxna möter. På så sätt får barnen möjlighet att vara i en lekvärld och prova på olika roller och erfara olika situationer där handlingen skapas utifrån dialogen mellan barn och vuxna. Under leken får alla barn delta inom ramen för lekens regler. I lekvärldar uppstår olika situationer och sammanhang där det ingår kommunikation och samspel. Löfdahl (2004) skriver om Lindqvist studier som visade att barnens meningsskapande under den styrda leken genom sammanhang och lämplig atmosfär är viktigare än rekvisita för förskolebarn. Detta betyder att

det inte räcker att ha tillgång till rekvisita för att utveckla lekens innehåll utan hela kontexten och atmosfären i leksituationer ger mening och sammanhang där barn uppfattar hela situationen som betydelsebärande (Löfdahl, 2004, s.44–45).

2.2.3 Samspel och kommunikation

Enligt Gjems (2011, s.135) ska barn ha ett gott ordförråd för att de ska kunna använda språket som redskap i sociala sammanhang. Vidare beskriver författaren utifrån Vygotskij (2001) att vi genom ord och symboler sorterar våra tankar om saker och händelser. Gjems (2011) beskriver sedan samtalet mellan barn och vuxna baserat på Vygotskijs teori (2001) att barnen lär sig av vuxnas vägledning som anpassad efter individens lärandeprocess. Genom att vuxna samtalar med barn får barnen erfarenheterna att använda språket i praktiken och detta sker genom dialog under vardagliga situationer. När barnen samspekar med vuxna får de självförtroende och trygghet i sociala samt kulturella sammanhang och tillägna sig kunskap (Gjems, 2011, s.142–143). Författaren fortsätter att förskollärare har viktig roll att stötta barnen för att kunna tänka kreativt, lära och uttrycka sig genom språket. Med förskollärares stöd får barnen möjlighet att få prata om sina erfarenheter och upplevelser samt utbyta tankar och ideer med varandra (Gjems, 2011, s.142–143).

Enligt Bjar och Liberg (2010) har människan naturlig förmåga till språkutveckling men att detta händer i samspel med andra barn och vuxna. Denna förmåga utvecklas genom att öva på att förstå språket och bli förstådd. På så sätt har samspel en grundläggande roll inom språkutvecklingen. Williams et al. (2000) menar att samspel ligger till grund för lek och lärande. Genom att leka på ett lustfyllt sätt beskriver Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2014) leken som en utmärkt grund för att utveckla språklig kompetens där barnen lär genom att samspeka och lära av varandra. Författarna påpekar vidare att i leken sker sociala interaktioner där barnen lär av varandra samt gör nya upptäckter. Inom samspel får barnen också förebilder i språkandet genom samspel med varandra. Genom att lyssna på andra samt diskutera och utbyta idéer med varandra får barnen möjlighet att utveckla sitt språk (Bjar & Liberg, 2010). Bristen på språk kan begränsa kommunikation mellan barnen, men med stöd av förskollärare kan barnens språk stimuleras samt leken utvecklas vilket medför att barnen samspekar och lär sig av varandras erfarenheter.

2.2.4 Förskollärares roll och deltagande i leken

Förskolläraren ska stödja barnens lek och lärande samt inspirera till samspel och kommunikation som kan bidra till språkutveckling. Läroplanen för förskolan (Skolverket, 2018, s.15) beskriver att förskollärares i sitt uppdrag ska erbjuda språkstimulerande arbetssätt genom att vara med i leken och vara språklig förebild och sätta ord på barnens funderingar (Skolverket, 2018, s.15).

Enligt Lindqvist (2010) kan både barn och vuxna bli inspirerade av omgivningen. Författaren beskriver att förskollärares roll är viktig under barns lek för att stödja barnen utifrån sina förutsättningar och behov. Det understryks även vikten av att vara närvarande i leken, utveckla den eller påbörja en större lek för att ge fler barn möjlighet att vara med i leken. Förskollärares närvaro i leken kan bidra till att barnen får olika roller i leken. På så sätt får barnen inträde till andras lek och blir inspirerade av omgivningen för att senare kunna skapa egna lekar (Lindqvist, 2010, s.13). I enlighet med Lindqvist (2010) nämner Lillemyr (2016) att förskollärares deltagande i leken har stor betydelse, de hjälper barnen att komma in i leken

som är påbörjad av andra barn. Enligt Lillemyr (2016) har vuxna ansvar för att uppmärksamma barnens behov, skapa och motivera till nya utmaningar utifrån barnens intresse. Förskollärares närvaro och deltagande i leken har därmed huvudrollen i barnens utveckling och lärande, då barnen tillägnar sig nya erfarenheter, förmågor samt förståelse för olika sociala sammanhang (Lillemyr, 2016, s.28, 35).

Som nämnts ovan, utvecklar barnen kunskap och får nya erfarenheter, lär sig nya ord och begrepp samt vad saker heter i nya situationer med hjälp av vuxna som förebilder. När barnen leker utvecklar de sitt språk, tillägnar sig nya erfarenheter och upplevelser i ett lekfullt sätt, enligt Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2014, s.42–43). Enligt Johansson och Pramling (2007, s.54–70) varierar samspel beroende på förskollärares syfte och hur benägna de är att förändra i verksamheten. Författarna beskriver tre olika typer av samspel mellan barnen och förskollärarna i förskolan. Den första är explorativa samspel där förskolläraren skapar ett möte mellan lärandet och lek, där barnen får vara med att ta initiativ, förskolläraren är öppen för barnens förslag och låter den planerade leksituationen utvecklas utifrån barnens intresse (Johansson och Pramling, 2007, s.54–70). Den andra typen av samspel är berättande samspel där barnen ges möjlighet att vara kreativa, ha kontroll och använda sin fantasi genom att vuxna uppmuntra dem till att berätta om sina egna världar. Den tredje typ av samspel är formbundna samspel, där pedagoger har styrande roll, tillåter inte att barnen lär sig genom att utgå från här och nu och in sin fantasivärld där målet av aktiviteten är förutbestämt. (Johansson och Pramling, 2007, s.54–70).

Løndal och Greve (2015) beskriver pedagogens förhållningssätt till barnens lek i tre olika angreppssätt. Den första är att läraren tar en övervakande roll genom att ha koll på leken och påminner barnen om reglerna utan att själv vara delaktig i leken. Det andra angreppssättet som pedagoger kan ha enligt författarna är initierade och inspirerande roll där barnen får bekräftelse och uppmärksamhet av läraren när de söker kontakt för att barnen kunna berätta deras känslor och upplevelser som de får i leken. På så sätt inspirerar pedagogen till leken utan att själv vara delaktig i den. Det tredje angreppssättet som pedagoger kan inta i barnens lek är integrerande och deltagande sätt där pedagogerna startar leken och är aktiva i den (Løndal & Greve, 2015).

Vidare nämner Løndal och Greve (2015, s.50–70) pedagogisk takt som ett förhållningssätt som kan göra pedagogens roll tydlig genom att pedagogen ska vara närvarande och ha barnens bästa i fokus. Dessutom ska pedagogen kunna improvisera och se barnens intresse och behov och känna till vad de har för erfarenheter för att kunna utgå från det i sitt samspel (Løndal och Greve, 2015, 50–70).

3. Forskningsansats

I denna del presenteras forskningsansatsen som vi har valt att använda som utgångspunkt för att undersöka förskollärares uppfattning om lekens betydelse för språkutveckling, vilka uppfattningar förskollärarna har om språkutvecklingens betydelse för barnens samspel och kommunikation samt hur de uppfattar att deras roll kan främja barns språkutveckling under leksituationer. Även centrala begrepp som uppfattning och intersubjektiva uppfattningar presenteras och används under analysprocessen av den insamlade datamaterialet.

3.1 Fenomenografi

Fenomenografin som forskningsansats är mer än 25 år gammal metod som med tiden utvecklats och används inom pedagogisk och didaktisk forskning, enligt Svensson och Åkerblom (2020, s.90–91). Fenomenografi är en ansats som används för att utforska människors varierande uppfattningar om ett fenomen. Denna forskningsansats är enligt författarna en forskningsinriktning som används för att beskriva och urskilja uppfattningar hos människor snarare än en specifik metod. Författarna påpekar att forskningsansatsen väljs till stor del beroende forskningsobjekt, det vill säga att det som undersöks, vilket påverkar metodval och analysmetod. Forskningsobjekt vid användning av denna forskningsansats enligt Svensson och Åkerblom (2020) är själva uppfattningarna kring ett visst fenomen. Syftet med fenomenografi är att förstå hur varierande uppfattningar det finns kring samma fenomen och kunna beskriva dessa uppfattningar. Samtidigt utgår fenomenografin från att det finns en begränsning i hur varierande uppfattningar det kan finnas om fenomenet. Författarna anser även att hur man uppfattar ett fenomen, kan bero på personens egna erfarenheter och förståelse av ett visst fenomen vilket kan skilja sig från andras (Svensson & Åkerblom, 2020, s.90–91).

Fenomenografi är en metodansats som ofta används vid semistrukturerade intervjuer eftersom den är passande för att analysera människors tankar om fenomen, enligt Dahlgren och Johansson (2015, s.162). Författarna menar även att det intressanta är variationen i människors uppfattningar om omvärlden snarare än likheterna. Definitionen av uppfattning som begrepp kan skilja sig och uttryckas på olika sätt. Enligt Dahlgren och Johansson (2015, s.162) uttrycks begreppet uppfattning som "En uppfattning är således ett sätt att förstå något eller ett sätt att erfara något". Med tanke på detta, finns det stor möjlighet att kunna särskilja variationerna som uppstår i intervjupersonernas tankar om fenomenet. Att begreppet uppfattning kan uttryckas på olika sätt kan vara en utmaning när forskaren försöker förstå andra individers förståelse för omvärlden (Dahlgren & Johansson, 2015, s.163). Förhoppningen är att få en djupare förståelse för forskolläraernas uppfattningar genom användning av fenomenografisk ansats. Ett problem med ansatsen kan vara att forskarnas i arbetet med andras uppfattningar behöver lägga sina egna uppfattningar och förförståelse åt sidan, vilket kan vara en utmaning. Det är svårt att vara helt objektiv och att helt undvika subjektivitet. Varje erfarenhet anses bestå av förförståelsen eller förutfattade meningar på ett eller annat sätt, menar Kroksmark (2007, s.27). Med detta i bakhuvudet innan analys av det insamlade materialet påbörjades, har vi reflekterat över hur vår egen förförståelse kan ha en inverkan på empirin och fokuserat på vår tolkning av intervjupersonernas uppfattningar. Men samtidigt var vi noggranna och självkritiska till tolkningarna vi har gjort genom att ständigt ifrågasätta grunden till tolkningen.

3.2 Centrala begrepp

I detta avsnitt presenteras begreppet uppfattningar enligt fenomenografi och intersubjektiva uppfattningar som används under analysprocessen av det insamlade datamaterialet.

3.2.1 Uppfattningar enligt fenomenografi

Begreppet uppfattning anses vara det mest centrala begreppet inom fenomenografin, enligt Kroksmark (2007, s.6). I Kroksmarks (2007, s.6–7) artikel beskrivs Marton och Svenssons (1978, s.20) definition av begreppet:

Uppfattningar står ofta för det som är underförstått, det som inte behöver sägas eller som inte kan sägas, eftersom det aldrig varit föremål för reflektion. De utgör den referensram inom vilken vi samlat våra kunskaper eller den grund, på vilken vi bygger våra resonemang (Kroksmarks, 2007, s.6–7).

Kroksmark (2007, s.6–7) beskriver att inom fenomenografin är huvudintresse att forska kunskapens innehåll. Begreppet uppfattning inom fenomenografin ger oss djupare förståelse om kunskapsbegreppet och har en speciell innebörd i förhållande till varandra. Författaren menar att när vi uppfattar en viss innebörd av det vi har kunskap om, kan kunskap relateras till vår tanke. Vi uppfattar saker och ting på det sättet som vi har kunskap om. Uppfattningarna kan även ändras beroende på situation och kontext. Exempelvis när förskollärarna visade intresse och är engagerat i berättandet om deras uppfattningar (Kroksmark, 2007, s.6–7,11,14). I vår analys kommer begreppet uppfattningar till användning när vi beskriver vad förskollärarna berättar och förklarar om fenomenet utifrån deras perspektiv under intervjuerna.

I en fenomenografisk studie är uppfattning särskilt viktig och den kan delas in i vad-aspekt och hur-aspekt. Vad-aspekten beskrivs som något fysiskt som exempelvis stolar eller bord men även psykiskt som till exempel känslor. Hur-aspekten ger förklaring som ger svar på vad-aspekten (Kroksmark 2007, s.6–7). Vår förståelse av ett visst fenomen är olika. Detta för att verkligheten som styr våra egna erfarenheter skiljer sig från andras erfarenheter. Därmed kan våra uppfattningar ändras när vi tillägnar oss nya kunskaper från andras perspektiv (Kroksmark, 2007, s.7–8). Dessutom skriver Kroksmark (2007, s.7–8) om begreppen första och andra ordningens perspektiv som är centrala inom den fenomenografiska ansatsen. Den *första ordningens perspektiv* går ut på att förklara hur någonting är utifrån exempelvis fakta, som i vårt fall är den tidigare forskningen. Den *andra ordningens perspektiv* handlar om hur vi människor uppfattar och beskriver fenomen utifrån våra levda erfarenheter. I vår studie kommer utgångspunkten vara den andra ordningens perspektiv där intervjupersonernas uppfattningar står i centrum (Kroksmark, 2007, s.7–8).

3.2.2 Intersubjektiva uppfattningar

Utifrån fenomenografin beskriver Kroksmark (2007, s.21) begreppet intersubjektivitet som en livsvärld där olika uppfattningar ryms och allas livsvärldar bildar den intersubjektiva livsvärlden. Individens lärande sker oftast tillsammans med andra där allas intersubjektiva värld hänger ihop på ett eller annat sätt. Kroksmark (2007, s.21) hävdar att människan upplever världen genom perception det vill säga när någon återberättar och kommunicerar minnen. Detta leder till att vi upplever samma objektiva värld utifrån våra egna erfarenheter, samtidigt som de återberättade minnet kan äga rum i en helt annan värld som vi lever i. Trots skillnaderna är vi alla en del av den objektiva världen. Objektiviteten hör ihop med intersubjektiviteten i den intersubjektiva livsvärlden enligt Kroksmark (2007, s.21) tillåts olika uppfattningar komma fram.

Inom fenomenografisk ansats enligt Kroksmark (2007) finns två olika livsvärldar som är nödvändigt att skilja åt. Den första livsvärlden är ens egna livsvärld som består av mina uppfattningar som i sin tur bildar min förståelse av livsvärldens. Ens förförståelse kan vara både en tillgång som bidrar till utveckling men även begränsande. Den andra livsvärlden grundas på de gemensamma, intersubjektiva uppfattningarna det vill säga, där alla är en del av den intersubjektiva livsvärlden (Kroksmark, 2007, s.20–21). När vi i vår studie bekantade oss med det insamlade datamaterialet, mötte vi intervjupersonens uppfattningar om de undersökta fenomenen. Detta samtidigt som vi hade den intersubjektiva verkligheten i bakhuvudet som

påminde oss om att avstå från våra egna uppfattningar om fenomenen och hålla oss till det vi undersöker, vilket är forskollärarnas uppfattningar kring fenomenen. Under bearbetning av materialet fick vi syn på andras skilda uppfattningar om fenomenen. Enligt Svensson och Åkerblom (2020) skrivs resultatet utifrån uppfattningarna som har framkommit i det empiriska materialet snarare än egna förväntningar (Svensson & Åkerblom, 2020, s.101). På så sätt ifrågasatte vi vår egen förståelse om fenomenen vilket gör att intersubjektivitet blir en lärandeprocess. Vår studie handlar fenomenet språkutveckling under lek, om hur forskollärarna uppfattar lekens betydelse för språkutvecklingen, vad språkutvecklingen har för betydelse för barnens samspel och kommunikation samt deras uppfattningar om sin roll i främjandet av barnens språkutveckling under leksituationer. Fenomenen inom fenomenografi kan uppfattas på olika sätt. Att kartlägga den variationen av de uppfattningarna är målet i denna undersökning (Svensson & Åkerblom, 2020, s.93–94).

4. Metod

I denna del presenteras metodval, intervju som metod, genomförande av intervju, genomförande och databearbetning, transkription, genomförande av analys, urval och avgränsning. Vidare kommer vi att presentera bakgrundsinformation om intervjupersonerna, metoddiskussion, validitet och reliabilitet, generaliserbarhet och etiska ställningstaganden.

4.1 Metodval

I både läroplanen och tidigare forskning synliggörs hur lek och språk är sammanvävda och berikar varandra samt kan bidra till utveckling och lärande. Syftet med den här studien är att dels undersöka hur forskollärarna uppfattar lekens betydelse för språkutvecklingen, samspel och kommunikation, samt hur de uppfattar sin roll i främjandet av barns språkutveckling under leksituationer. Enligt Ahrne och Svensson ska valet av ansats grunda sig i det forskaren valt att fördjupas sig i och i vårt fall är den kvalitativa ansatsen lämpligast (Ahrne och Svensson, 2015, s.21).

Den kvalitativa metoden intervju valdes för att samla in datamaterial och ta reda på vad forskollärarna har för uppfattningar kring ämnet. Enligt Ahrne och Svensson (2015) är intervjuer den vanligaste forskningsmetoden vid arbete inom kvalitativ forskning. Genom detta får vi flera personers reflektioner kring ett samhällsfenomen ur deras perspektiv (Ahrne & Svensson, 2015, s.53). I både Denscombe (2016, s..221–222) och Svensson och Åkerblom (2020, s.90) nämns att intervju är den lämpligaste metoden för att fånga uppfattningar och erfarenheter hos intervjupersonerna eftersom man frågar personen direkt. Denscombe (2016, s.221–222) nämner att intervjuer är vanligaste metoden inom kvalitativ ansats. Men författaren nämner att även observation hade kunnat användas för att utforska fenomen då det observeras i ett sammanhang. Vi hade kunnat använda triangulering som arbetssätt, det vill säga metodkombination vid undersökning av fenomenen. Datainsamlingen från intervjuerna hade kunnat bekräftas vid kombination med observation som stöd till intervjudata. Om detta hade gjorts är det möjligt att vi kommit fram till ett annat resultat. Samtidigt hävdar Denscombe (2016, s.266) vikten av att ta hänsyn till mängden tid som studien är begränsad till, därför valde vi att enbart ha intervju som metod (Denscombe, 2016, s.266).

4.2 Intervju som metod

I Denscombe (2016, s.265) nämns att den mest lämpliga metoden för att undersöka komplexa fenomen som människors uppfattningar eller erfarenheter är intervjuer. Det finns olika typer av intervjuer så som ostrukturerade, semistrukturerade, expertintervjuer, eller intervjuer med nyckelpersoner. Semistrukturerade intervjuer valdes och kännetecknas för att intervjuaren har en lista med färdiga frågor och samtidigt är flexibel gällande ordningen på frågorna och kan låta intervjupersonen utveckla sina svar med följdfrågor på det som tas upp (Ahrne & Svensson, 2015, s.37–39). Enligt Denscombe (2016, s.265) brukar man oftast använda semistrukturerade intervjuer i mindre studier som vår, när man vill forska uppfattningar och synpunkter i detalj. Detta gör att semistrukturerad intervju som metod är den mest lämpliga för att kunna närma sig förskolläraernas uppfattningar (Denscombe, 2016, s.266).

4.3 Genomförande av intervju

Som vi nämnt här ovan, valde vi att använda semistrukturerade intervjuer som påverkat utformningen av intervjuguiden (se bilaga 2). I den första delen och inledningen av intervjun, hade vi allmänna frågor som “Hur länge har du arbetat på förskolan?”. Dessa frågor skapar en dialog som gör intervjupersonerna bekväma och glömmer bort att intervjun sker ljud inspelat (Fejes & Thornberg, 2015, s.152). De resterande intervjufrågorna formulerades utifrån studiens frågeställningar där vi utgått från tre teman, “Lek och språkutveckling”, “Språk, samspel och kommunikationsutveckling” och “Förskolläraens roll i barns språkutveckling under lek” (Fejes & Thornberg, 2015, s.151). Detta gjordes för att vi ska säkerställa att intervjun hänger samman med studiens syfte. Frågorna under varje tema innehöll öppna frågor som börjar med exempelvis “Hur” för att få ett samtal och djupare svar där den intervjuade får berätta om sitt perspektiv utifrån sina uppfattningar och erfarenheter (Kvale & Brinkmann, 2009, s.148–149). Vi ställde även uppföljningsfrågor som “kan du utveckla ditt svar” och “kan du ge exempel” för på så sätt ges intervjupersonen möjlighet att berätta mer om ämnesområdet (Kvale & Brinkmann, 2009, s.150). Intervjuerna avslutades sedan med en fråga om de ville tillägga något mer än det som redan sagts.

4.4 Genomförande och databehandling

Inledningsvis skickade vi informationsbrevet till intervjupersoner för att ge dem en förståelse kring vårt arbete samt syfte med intervjumetoden. Inför intervjuerna förbereddes intervjuguiden (se bilaga 2) som intervjupersonerna fick ta del av innan intervjun så att de kunde förbereda sig på vad intervjun kommer handla om (Fejes & Thornberg, 2015, s.151). Vi förberedde även ett informationsbrev för att intervjupersonerna får veta hur insamlandet av material kommer hanteras och att de ska samtycka deltagandet. I ett mail för bokning av intervjutillfället bifogade vi informationsbrevet samt intervjuguiden i förväg. Sedan genomfördes totalt sex intervjuer varav tre av dem var fysiska intervjuer som en av oss gjorde på en av de kommunala förskolorna. Fejes och Thornberg (2015, s.152) påpekar vikten av att intervjupersonerna är i en miljö där de känner sig bekväma, därav valde vi deras arbetsplats. De fysiska intervjuerna ägde rum i en lugn miljö och tidpunkt som passade intervjupersonerna, för att inte bli störda. Vi hade neutral hållning det vill säga utan att lägga någon värdering i det som sades, vilket är viktigt, enligt Denscombe (2016, s.273) för att inte påverka svaren. De andra tre intervjuerna från en annan kommunal förskola genomfördes webbaserade via Zoom. På grund av rådande Corona pandemi, föredrog intervjupersonerna att genomföra intervjuerna webbaserat vilket genomfördes likt ansikte mot ansikte eftersom både intervjuare och den intervjuade hade kamera på under intervjun. Därför anses intervjumetoden ha liknande fördelar och nackdelar som fysisk intervju, enligt Denscombe (2016, s.282).

4.5 Transkription

Att transkribera handlar om att överföra något som sägs till skrift och text (Kvale & Brinkmann, 2009, s.194). Vi spelade in alla intervjuerna med telefon för att senare transkribera vilket vi frågade om samtycke för innan och förklarade att det endast skulle användas för utbildningssyfte. Vi testade även ljudet innan start och längden på intervjuerna blev mellan ca. 30 - 40 min. Efter intervjuerna spelades ljudinspelningen upp och det insamlade materialet transkriberades. Transkriberingen skrevs ordagrant utifrån intervjuguidens struktur med frågor och svar, ordet intervjuare och intervjuperson numrerad med fiktiva namn. Vi lyssnade på ljudinspelningen igen efter transkriberingen för att dubbelkolla att inget missats (Denscombe, 2016, s.385). Transkriberings processen är en viktig del för analysprocessen av det insamlade materialet då forskaren får ett första möte med texten, menar Denscombe (2016, s.385).

4.6 Genomförande av analys

För vår studie valde vi att använda fenomenografisk ansats, därför har vi analyserat med inspiration av Dahlgren och Johanssons (2015, s.167–171) sju faser för en fenomenografisk analysmodell. Den fenomenografiska analysmodellen gjordes stegvis utifrån faserna: *att bekanta sig med materialet*, *kondensation*, *jämförelse*, *gruppering*, *artikulera kategorierna*, *namnge kategorierna* och slutligen *kontrastiv fas*. För att få samstämmigt resultat av analysen, analyserade vi samma material separat, så vi formade kategorier var och en själv. Därefter, diskuterade vi våra förslag och bildade nya kategorier tillsammans för att säkerställa att vi kommit fram till liknande resultat, enligt rekommendationer från Dahlgren och Johansson (2015, s.167, 171–172). De bildade kategorierna utgör undersökningens *utfallsrum*. Utifrån utfallsrummet får vi en grund för att reflektera över uppfattningarna av fenomenen i helhet (Svensson & Åkerblom, 2020, s.100–101). Inom fenomenografin är resultatet baserat på informanternas uppfattningar och är därför oförutsägbart. Det är av ytterst vikt inom fenomenografin att man som forskare avstår från ens egna förförståelse och uppfattningar om fenomenen samt håller sig till det som undersöks vilket är forskollärarnas uppfattningar (Svensson & Åkerblom, 2020, s.100–101). Detta hade vi i bakhuvudet vid analys utifrån faserna nedan.

Fas 1 - att bekanta sig med materialet

I denna fas började vi läsa transkriberingen flera gånger och lyssnade på ljudinspelningarna för att bli mer bekanta med det insamlade materialet. Samtidigt som transkriberingarna lästes noggrant, strök vi under och kommenterade på sidan. Detta gjorde vi via datorn med kommentarer på högermarginalen (Dahlgren & Johansson, 2015, s.167).

Fas 2 - Kondensation

I den andra fasen som kallas kondensation valdes de delar i transkriberingen som var mest betydelsefulla och relevanta för kommande steg i analysprocessen (Dahlgren & Johansson, 2015, s.168). Det rekommenderades i det här stadiet att vi skulle skriva ut papper, men eftersom vi är två författare och arbetar på distans med tanke på rådande omständigheter, kändes det lämpligt att analysera digitalt med användning och göra kommentarer på högermarginalen. Vi fokuserade på uppfattningarna i det insamlade materialet och variationen i intervjupersonernas uppfattningar gällande lekens betydelse för språkutveckling exempelvis. Dessa uppfattningar som var relevanta delades in i textstycken som senare kommer analyseras och jämföras i de kommande stegen (Dahlgren & Johansson, 2015, s.168).

Fas 3 - Jämförelse

Den tredje fasen handlar om att jämföra de olika textdelarna som gjordes i den förra fasen för att hitta likheter och skillnader i svaren från intervjupersonerna synliggörs. Att hitta likheter och skillnader görs eftersom syftet med fenomenografien är att hitta skillnader och variation i människors uppfattningar (Dahlgren & Johansson, 2015, s.169).

Fas 4 - Gruppering

Den fjärde fasen som kallas gruppering eftersom man i denna fas grupperar de stycken som visar sig relaterade till varandra baserat på dess innehåll. Variationer hittas även bland likheterna i grupperingarna, så även de som har likheter kan visas ha vissa skillnader eller variationer. Dessa variationer i likheterna i intervjupersonernas svar kan bero på hur intervjupersonerna formulerar sig och förklarar sin uppfattning (Dahlgren & Johansson, 2015, s.170).

Fas 5 - Artikulera kategorierna

Den femte fasen i analysmodellen innebär att artikulera kategorierna det vill säga att sätta fokus på likheterna och hitta kärnan inom varje kategori. Det är även i denna fas som variationens storlek begränsas för att veta var gränsen går för de varierande uppfattningarna för att inte bilda en ny kategori. Kategorierna sattes ihop när likheterna dominerade skillnaderna, vilket Dahlgren och Johansson (2015, s.170) anser att man ska göra. Dessutom menar Dahlgren och Johansson (2015, s.170) att steg 4 och 5 kan behöva upprepas flera gånger för att säkerställa de valda kategorierna, vilket vi gjorde.

Fas 6 - Namnge kategorierna

Den sjätte fasen handlar om att döpa kategorierna med rätt korta namn som tydligt är kopplat till det kategoriernas kärna. Namnet belyser det mest kännetecknande med kategorin (Dahlgren & Johansson, 2015, s.170).

Fas 7 - Kontrastiv fas

Den sjunde och sista fasen i analysprocessen kallas kontrastiv fas och där vi textstyckena för att placera dem i kanske fler kategorier än tidigare. I denna fas kan antal kategorier därför reduceras om fler stycken stämmer under en annan kategori (Dahlgren & Johansson, 2015, s.171).

4.7 Urval och avgränsning

Utifrån studiens frågeställningar och syftet att fånga förskolläraernas uppfattningar valde vi att intervjua sex stycken förskollärare, tre vardera från olika förskolor inom samma kommun. Detta med tanke på den tillgängliga tiden för undersökningen. Enligt Kvale och Brinkmann (2009) visar aktuella intervjustudier att färre intervjuer med större fokus på analys och förberedelse, föredras framför en större mängd intervjuer (Kvale & Brinkmann, 2009, s.130).

Sättet som urvalet gjordes utgick från det Denscombe (2016) kallar *bekvämlighetsurval*. Där urvalet av intervjupersonerna gjordes utifrån kontakter på två kommunala förskolor. Vi valde två förskolor som vi är bekanta med vilket gör att det bli lättare att kontakta dem. En annan anledning till att vi valde dessa förskolor är att vi känner oss trygga och bekväma hos personalen, vilket leder till en avslappnad intervju. Intervjupersonerna som valdes var närmast till hands, hittades lättare eftersom de var tillgängliga, vilket är kännetecknet för bekvämlighetsurval (Denscombe, 2016, s.78). Som sagt ovan, hade vi begränsad tid att få tag

på tillgängliga förskollärare för de förväntas ha vissa gemensamma erfarenheter menar, Fejes och Thornberg (2015, s.151).

4.8 Presentation av intervjupersoner

Intervjupersonerna samt förskolorna som presenteras nedan är döpta efter fiktiva namn för att inte gå att identifiera. Alla är förskollärare men har ansvar för barngrupper i varierade åldrar.

Fiktivt namn	Erfarenheter som Förskollärare	Barngruppen ålder	Förskola
Sara	1 år och 10 månader	Ett till tre år	A
Linda	20 år	Tre till fem år	A
Ida	6 år	Tre till fem år	A
Anna	17 år	Tre till fem år	B
Eva	3 år och 10 månader	Ett till fem år	B
Anette	20 år	Tre till fem år	B

4.9 Metoddiskussion

Med intervju som metod finns både styrkor och svagheter. En styrka med intervju som insamlingsmetod är inte enbart typisk för forskningsstudier som denna, utan bidrar även med möjlighet att få djupa och tydliga svar då man som intervjuare kan ställa forskningsfrågor, menar Denscombe (2016, s.267). Det är den effektivaste metoden att fånga människors uppfattningar och upplevelse av ett visst fenomen, menar Ahrne och Svensson (2015, s.21–22) vilket är syftet med denna studie. Vi använde oss av semistrukturerade intervjuer, för att man får djupa och tydliga svar eftersom turordningen på frågorna är flexibel och beror på intervjupersonens svar. Vi har spelat in intervjuerna för att i lugn och ro transkribera och kunna gå tillbaka till det insamlade materialet. Detta för att säkerställa att vi tolkat rätt (Denscombe, 2016, s.268). Frågorna som användes i intervjuguiden var öppna vilket upplevs ha givit en bredd och djup i svaren och gav mer än tillräckligt med datamaterial för att besvara frågeställningarna. Det kan också bero på att intervjupersonerna fick ta del av frågorna innan intervjutillfället och tänkt igenom sina svar vilket givit intervjuer på mellan 30–40 minuters längd.

Möjliga svagheter med intervju är att intervjupersonerna berättar hur de gör snarare hur de handlar och kan ge en begränsad bild av de fenomen som studeras, vilket observationer hade kunnat komplettera med för att få bekräftelse för intervjupersonernas uttalanden (Denscombe, 2016, s.213). Detta var tanken från början men eftersom studien ska genomföras på kort tid, så bestämde vi oss för att enbart ha intervjuer. Denscombe (2016, s.271) nämner även en svaghet med semistrukturerade intervjuer som innebär att insamlat datamaterial kan påverkas av både sammanhanget och vem som intervjuas. Författaren nämner även en risk för att intervjupersonerna svarar på det sätt som de tror att forskaren förväntar av dem, vilket är en svaghet. En ytterligare svaghet med semistrukturerade intervjuer är att forskaren samlar in en

stor mängd data, vilket försvårar bearbetning under analysprocessen. Dessutom anses ljudinspelning av intervjun påverka kvaliteten på svaren åtminstone till en början, därför hade vi mer allmänna frågor i början för att göra intervjupersonerna bekväma. Det anses även vara kostsamt att ha fysiska intervjuer eftersom intervjuaren behöver resa osv. men med våra webbaserade intervjuer undvek vi detta vid tre intervjutillfällen. Med webbaserade intervjuer anses även intervjuare gå miste om kroppsspråk eftersom man inte träffas fysiskt, men vi hade videosamtal för att minska på dess påverkan (Denscombe, 2016, s.272). Dessutom i rådande omständigheter med Corona pandemin var det svårt att genomföra många av våra bokade intervjuer, speciellt de fysiska med tanke på smittorisk.

4.10 Validitet och Reliabilitet

Validitet handlar om det man vill undersöka verkligen har undersökts, enligt Ahrne och Svensson (2015). Författarna hävdar att man kan gå fram och tillbaka mellan analys och intervjuer och att fortsätta på samma sätt eller ändra och förklara de frågorna som var otydliga eller svåra att förstå. Eftersom man inte kan förlita sig på att forskollärarna gör det de säger och för att öka validiteten kan man komplettera med observation. I denna studie kanske forskollärarna inte vill svara på frågorna som ställs något som påverkar validiteten på studien. För att undvika detta kan vissa frågor upprepas samt ställas öppna och tydliga följdfrågor med hjälp av deras egna ord för att de ska känna sig trygga och berätta mer (Ahrne & Svensson, 2015, s.45, 53). För att säkerställa hög validitet i en studie är det enligt Fejes och Thornberg (2015) viktigt att ha en datainsamlingsmetod samt analysmetod som passar syfte och frågeställningar. Vidare påpekar Fejes och Thornberg (2015) att resultatet ska vara tydligt kopplat till forskningsfrågan. På grund av detta har vi förhållit oss till studiens syfte samt frågeställningar under intervju och under alla studiens avsnitt för att kunna få hög validitet (Fejes & Thornberg, 2015, s.258).

Enligt Ahrne och Svensson (2015) handlar *reliabilitet* om undersökningens tillförlitlighet och överförbarhet det vill säga om det blir samma resultat vid upprepning av studien av andra forskare. Trovärdigheten i en studie handlar också om att redogöra för forskningsprocessen för att möjliggöra en kritisk granskning (Ahrne & Svensson, 2015, s.25–26). Denna studie bygger på semistrukturerade intervjuer det vill säga att materialet kan se olika ut beroende på sammanhanget och personen som deltar. Något som kan påverka reliabilitet i en studie är att man inte alltid säger sanningen och inte vet om det som sägs är det som görs i verkligheten. Reliabilitet i denna studie handlar om antal intervjuer som görs och att få samma resultat vilket vad Ahrne och Svensson (2015, s.42) kallar för *mättnad*.

4.11 Generaliserbarhet

Ahrne och Svensson (2015, s.27) beskriver att generalisering av empiriskt datamaterial med kvalitativa ansats är svårare än med kvantitativ ansats. Vidare fortsätter författarna med att forskaren kan börja försiktig prata om generalisering genom att studera mer än en miljö och jämföra resultaten mellan de olika situationer. Enligt Denscombe (2016) är möjligheten för generalisering begränsad inom kvalitativ forskning generellt. Därmed är generalisering begränsad även i vår studie då vi fokuserar på att få djupare svar och detaljerade beskrivningar snarare än att ha ett stort antal kortfattade svar som i kvantitativ forskning (Denscombe, 2016, s.345). Genom att intervju sex forskollärare får vi åtminstone en inblick av hur forskollärare uppfattar våra studerade fenomen, däremot räcker det inte för att kunna dra generella slutsatser av vår studie. Om vi hade intervjuat mer än 25 forskollärare som arbetade i olika förskolor,

hade vi kanske fått större sannolikhet för generalisering av vår studie. Vår studie anses därför ha låg generaliserbarhet eftersom vi bara intervjuade enbart sex förskollärare (Ahrne & Svensson, 2015, s.27).

4.12 Etiska ställningstaganden

Det viktigt att tänka på det etiska ställningstagande, informera informanterna vilka vi är som kommer att genomföra studien, vad studien har för syfte, hur många intervjuare som kommer delta och vilka metoder vi ska använda. Med *informerat samtycke* enligt Ahrne och Svensson (2015, s.29) menas att informera personerna om vad som kommer studeras genom att presentera frågeställningar så de får välja om de vill medverka eller inte. Alla vuxna informerades om att de kommer vara anonyma i studien genom användning av fiktiva namn, vilket kallas för anonymisering eller avidentifiering det vill säga att uppgifter som informanter angett inte kommer kunna identifiera vem som sagt vad enligt *konfidentialitetskravet* (Vetenskapsrådet, 2017, s.40). Det insamlade materialet användes endast för utbildningssyfte eller forskningsändamål enligt det så kallade *nyttjandekravet* det vill säga att materialet kommer att förstöras när examensarbetet blir godkänd. De informerades om att deltagandet är frivilligt samt att de kunde avbryta när de vill och den information de gav kommer att raderas. Ifall vi tar reda på känslig information som kan påverka personens integritet, kommer det inte att användas även om den är viktig för studien (Ahrne & Svensson 2015, s.29).

5. Resultat

I denna del presenteras först en resultatredovisning av de kategorierna som vi kommit fram till under analysprocessen med stöd i citat utifrån det empiriska materialet, följt av en sammanfattning av resultatet som innehåller innebörden av varje kategori.

5.1 Resultatredovisning

Nedan presenteras de sex kategorierna som grundas i intervjupersonernas varierade uppfattningar, inte våra egna förväntningar och förförståelse av fenomenet. Innehållet i uppfattningarna beskrivs oftast som kategorier inom fenomenografin. Kategorierna representerar studiens huvudresultat med berättande text som framhäver flera liknande uppfattningar som samtidigt uttrycks sig på olika sätt (Svensson & Åkerblom, 2020, s.100–101). De framtagna kategorierna är strukturerade i ordning utefter frågeställningarna. Kategorierna utgör undersökningens *utfallsrum*. Utifrån utfallsrummet får vi en grund för att reflektera över uppfattningarna av fenomenen i helhet. I de framtagna kategorierna kommer det presenteras berättande text samt citat som tydligt tillhör en viss kategori men även ligger nära gränsen till en annan kategori (Svensson & Åkerblom, 2020, s.100–101). Kategorierna *uppfattningar om lek som plattform för lärande och utveckling* och *uppfattningar om lek som arena för språkutveckling* besvarar vår frågeställning om förskollärarnas uppfattning om lekens betydelse för språkutveckling. Kategorierna *uppfattningar om lek som ett verktyg för språk och samspel* och *uppfattningar om att under leken kommuniceras på olika sätt* besvarar frågeställningen om förskollärarnas uppfattningar om språkutvecklingens betydelse för samspel och kommunikation under lek. Kategorierna *uppfattningar om närvarande och stöttande förskollärare under barns lek* och *uppfattningar om språkstimulerande lärandemiljö* besvarar vår frågeställning om förskollärarnas uppfattningar om sin roll i främjandet av språkutveckling.

5.1.1 Kategori 1. Uppfattningar om lek som plattform för lärande och utveckling

Det har framkommit uppfattningar kring att barn lär sig och utvecklas genom leken i förskolans verksamhet. Det uttrycktes uppfattningar om vikten av att låta verksamheten präglas av lek, eftersom leken ses som barnets sätt att vara och utgångspunkt för lärande och utveckling, vilket synliggörs i citatet nedan:

...väldigt stort begrepp vad man tänker kring att lek betyder och för mig så är ju det att framför allt vi pratar om barn då så är det barnen plattform att utvecklas på. Ja men samförstånd, ömsesidighet, turtagning, Asså det finns otrolig mycket jämlik aa asså eee så att det är verkligen deras tid och deras plattform för att utvecklas som människa - (Ida)

Vidare ges uttryck för uppfattningar om vikten av leken i barnens utveckling på många olika plan, inte enbart språket. Detta eftersom leken ansågs vara betydelsefull för barnens fantasi, vänskap, respektera varandra, och öva på turtagning och bearbeta känslor bland annat, som två av informanterna uttryckte:

Lek för mig är ett väldigt brett begrepp. För barnen är mycket i förskolan en del av leken. Lekens betydelse för barnen är bland annat språk, självständighet, fantasi, konflikthantering, regler, inlevelse, vänskap, kommunikation och motorik - (Eva)

Leken är viktig för språket, den är viktig för motoriken, den är viktig för asså intellektet, den är viktig för känslorna. - (Anna)

Som pedagog leda in dem på andra saker exempelvis bokstäver, siffror, natur, fast på ett lekfullt sätt så jag kan ge dem undervisning en lek. - (Linda)

För att kunna nå målen inom den pedagogiska verksamheten visade framkomna uppfattningar av informanterna att leken används för att erbjuda barnen lärande och utveckling. Detta genomförs inom olika områden som till exempel natur och matematik, där undervisningen sker på ett roligt och lekfullt sätt som förskolläraren Linda uttryckte.

5.1.2 Kategori 2. Uppfattningar om lek som arena för språkutveckling

Utifrån analysen av empirin framkom uppfattningar som tog upp att barnen praktiserar språket när de leker då de kommunicerar med varandra både verbalt och icke-verbalt med gester. De nämnde även att leken är extra viktig för barn som inte har ett etablerat språk och att de därför lär sig mycket av andra under lek. Förskolläraren Anna uttryckte det så här:

Jag tror att leken är jätte viktig, framförallt för barn som kanske inte har så bra språk för man kan lära väldigt mycket av varandra och de blir ju inte... asså det blir ju lite press om man sitter o skall lära sig ett språk otvunget, att man lär, barnen lär ju varandra och man märker många gånger att dem medlar åt varandra också när man inte har orden, dem uttrycker sig med gester - (Anna)

Vid flera tillfällen nämndes under intervjutillfällena att språket utvecklas genom lek. Inom leken öppnas upp möjligheten för språkanvändning då barnen behöver göra sig förstådda, genom att förklara hur de vill. Samtidigt som de lär av varandra då de medlar och hjälper varandra att sätta ord på sina funderingar och tankar.

5.1.3 Kategori 3. Uppfattningar om lek som verktyg för språk och samspel

Gemensamma uppfattningar trädde fram gällande att språk, samspel och lek hänger samman. Barnen anses lära sig att samspela under leksituationer då leken ger möjlighet till samspel och kommunikation. Enligt uppfattningarna kommunicerar barnen med varandra under leken och visar sitt intresse för att vara med genom att försöka förstå lekens regler. Detta beskrivs i citatet nedan.

...när dem leker såna olika konstruktionslekar där dem bygger saker tillsammans med kaplastavar då måste dem ju prata med varandra för att dem ska kunna liksom bestämma åt vilket håll de ska bygga på höjden eller på längden, va det meningen om bilarna skulle åka eller kulor som ska rulla eller man själv som ska gå där, då måste man prata med varandra för att komma överens om hur bygget ska se ut och även oss vuxna... - (Anna)

Jaaa, man kan säga att... att leken ger möjlighet åt barnen för att samspela med andra barn. Detta kan ju sen leda till att barnen utvecklar sitt språk. Antingen låter man samspelet ske naturligt eller så planerar man in något där språket är i fokus. - (Eva)

Det uttrycktes även en uppfattning om att språket praktiseras under leksituationer då barnen kan samspela på ett naturligt sätt. Det framkom också att förskollärare skapar möjligheter för samspel genom att planera leksituationer där målet är att samspela och utveckla språket vilket beskrevs i citatet från Eva.

5.1.4 Kategori 4. Uppfattningar om att under leken kommuniceras på olika sätt

Under intervjuerna nämndes att språket är viktig för relationer mellan barnen i förskolan eftersom det kan uppstå situationer som konflikter, vilket Anna uttryckte under intervjun som citatet nedan. Barnen praktiserar språket verbalt genom att kommunicera sin version av konflikten och genom lyssnandet då de lyssnar och förstår när det andra barnet talar om sin version. Utöver det uttryckte Eva nedan en uppfattning att barnen använder sig också av gester och kroppsspråket då de inte hittar ord för att förklara och samspela i leken.

Om det är en konflikt mellan två st får båda ge sin version av vad dem tyckte hände så då kommunicerar dem med varandra liksom och lösa det. Så där e ju kommunikation. Det är något som man också måste lära sig i leken att man måste vara inlyssnande - (Anna)

...Under leken kommer barnen att kommunicera ju såklart verbalt men även via kroppsspråket. Jaa om man tänker när de leker doktor eller någonting så e de ju mycket gester att man visar att kom och lägg dig här vid sängen - (Eva)

Språket är grunden för kommunikationen mellan barnen under leken, då barnen kommunicerar genom verbalt språk men också gör sig förstådda genom kroppsspråk och gester när de inte behärskar språket vilket uppfattningen ovan visar.

5.1.5 Kategori 5. Uppfattningar om närvarande och stöttande förskollärare under barns lek

När vi frågade förskollärarna hur de kan stötta barnens språk under leksituationer, framkom likartade uppfattningar om att stödet under leken är viktig för att barnen ska kunna ta del av varandras erfarenheter och förstå varandra. När barnen leker så utgår de från situationer de har varit med om, men inte de andra barnen. Detta kan ibland kräva stöd från förskollärare för att hjälpa dem förstå varandra.

Att vara stöttande i sin roll, visades i flera uppfattningar eftersom stödet från vuxna ansågs behövas för barnens språkliga utveckling och kommunikation med andra barn vid samspel. Detta eftersom vissa barn inte vågar ta plats eller inte har ett tillräckligt brett ordförråd så att man kan hjälpa dem att hitta och lära nya ord som förskollärarna Sara och Linda uttrycker nedan.

Jaaa... stötta barnen genom att alla får våga ta plats. Att alla barn ges möjlighet att ha samtal och kommunicera och samspela med andra barnen även de barnen som har lite svårt att våga och uttrycka sig. - (Sara)

Genom att hjälpa dem hitta orden när deras egna inte räcker till. Att vara den förlängda armen till de barn som inte riktigt har språket och kan uttrycka sig genom att vara närvarande och lyssna på barnen för att kunna stötta dem när det behövs. - (Linda)

Det framkom en ytterligare uppfattning gällande förskollärarens roll som uttryckte att det är viktigt att lyssna på barnen, ge dem tid att prata och utgå från enkla och öppna frågor som de kan svara på för att få dem att säga något.

Börja med enkla frågor som alla vet svaret på dem till exempel lek mamma leken eller färgen som man har på sin tröja - (Eva)

Det framkom uppfattningar om att man kan stimulera språkutveckling genom att hjälpa barnen att hitta nya ord under leken med utgångspunkt från barnens pågående lek, som i följande citat:

När de leker restaurang exempelvis... vad använder de för ord... så kan jag också ta en roll i leken som att vara en gäst och ge förslag på olika maträtter, vad de innehåller...

Förskolläraren Anette uttryckte uppfattningar om vikten av vuxnas stöd under leken. Detta eftersom alla barn inte kan leka som hon nämner i citatet nedan om att barn som saknar erfarenhet av en viss situation påverkar detta deltagande i vissa lekar. Därför är det av vikt att förskolläraren är närvarande och hjälper till och förklarar för att skapa förståelse om lekens handling.

Kunskap om lekar är också viktigt så att dem vet vad de e dem leker, aa men kunskap om den lek de leker så man vet att man leker samma lek. Alla kan inte leka alla lekar då måste man ju ge dem förutsättningar. En del leker ju doktor, det kanske inte alla kan för de inte har vart hos doktorn då får man ju hjälpa dem gå igenom vad behöver en doktor till exempel så man har en förförståelse vad leken handlar om. - (Anette)

...när man gör det så konkret att man verkligen sätter sig ner och pratar om vad är det som vi ska leka och vems ska var med i leken och vad det ska handla om att man främja leken och språket i den. Att de förstår att alla har en roll och vi leker någonting tillsammans gemensamt så ibland kan var det att barnen leker två helt olika lekar i en och samma lek - (Ida)

Kring vikten att vara närvarande framkom det liknande uppfattningar. Anette och Ida beskrev i citaten ovan sin roll i den pedagogiska verksamheten om att deras närvaro är viktig för att kunna förklara och skapa förståelse för sammanhanget genom att beskriva hur leken går till, benämna vad saker heter och vilka som ska vara med i leken. Detta är viktig för att låta barnen kommunicera och leka samma lek tillsammans istället för att barnen ska leka två skilda lekar som kan leda till konflikter eller att leken upphör. Uppfattningen visar att när barnen leker utgår de från de erfarenheter som de har, vilket gör det svårt för andra barn att vara med och lek då är det viktigt att vara nära och stötta.

En uppfattning inom denna kategori uttryckte vikten av att vara närvarande under barnens lek för att skapa trygghet genom att förebygga och hjälpa barnen att hantera konflikter eller göra ändringar för att få fler att vara med i leken.

Genom att pedagogen vara närvarande även i fria leken, kan pedagogen stödja barnen att hantera konflikter eller när det behövs göra ändringar i leken för att alla känner sig trygga i leken och får vara med - (Anette)

En nyanserad uppfattning inom denna kategori visade vikten av att vara närvarande för att uppmärksamma det som kan begränsa barnens språkutveckling genom att inspirera och utveckla leken. Detta exempelvis när barn leker samma lek och med samma kompis under lång tid, då det inte blir så mycket utveckling för barnens språkförståelse.

...barnen som leker samma lek och med samma kompis... det blir inte så mycket utveckling... - (Ida)

När vi frågade informanterna om hur de uppfattar sin roll i främjandet av språkutveckling under leken så uttryckte de att språket främjas framförallt vid förskollärares närvaro och engagemang i leken. Dels för att förstå vad leken går ut på då konflikter lätt kan uppstå och dels för att förskolläraren medlar mellan barnen och förklara och ge förslag på en annan lek.

...så det är ju mycket att man får stötta upp och se till att alla har en förståelse för vad de ska leka annars kan det väldigt lätt bli konflikter bara för det. - (Anna)

...ibland vet de inte riktigt vad det är de leker utan de tänker "åh det är en koja där" så går de in och leker en lek dem tänker, då måste vi vuxna vara där och medla mellan barnen att både dem som leker där och dem nya som kommer aa, nu är det så här i den här leken, vill ni vara med, annars får man hitta på en annan lek för dem. - (Anna)

En uppfattning framkom att låta barnen bearbeta, lösa missförstånd och konflikter själva genom språket. Att man ibland får hålla sig i bakgrunden och observera hur barnen samspelar och kommunicerar med varandra.

Det är viktigt att som pedagog hjälpa och stötta, men också viktigt att ta ett steg tillbaka och se vad barnen själva gör och hur de pratar med varandra. - (Sara)

Leken blir inte så intressant om jag som pedagog ska styra någonting de kanske inte tycker att det så roligt så kanske leken dör istället... - (Eva)

Det trädde fram en annorlunda uppfattning om att barnen inte blir intresserade och leken kan upphöra när en vuxen deltar då det man gör upplevs som tråkigt vilket citatet ovan från Eva visade.

5.1.6 Kategori 6. Uppfattningar om språkstimulerande lärandemiljö

Kring vikten av att skapa förutsättningar under leken för att främja språkutvecklingen framkom det liknande uppfattningar. Detta genom att skapa en trygg och intressant miljö som lockar till samspel mellan barnen.

Alla måste ha rätt att kunna säga att så här tycker jag, så här vill jag, så att språket är jätte viktigt annars kan man ju inte leka och då måste vi ju skapa förutsättningar för att alla ska ha ett språk och för o kunna, eftersom leken är så otroligt viktig, de utvecklar ju allt där - (Anna)

Miljön som jag ska skapa måste alltid vara trygg och intressant. För detta lockar barnen till ett lärande och utveckling. Detta bygger även upp en samverkan mellan barnen vilket i sin tur gör att de kan samspela med varandra. - (Eva)

Liknande uppfattningar framkom gällande skapandet av språkstimulerande miljöer med olika material som är tillgängliga samt lockar till lek och lärande.

Jag skapar en lärande samt inkluderande lärmiljö med böcker, bokstäver och digitala verktyg som alltid finns tillgängliga för barnen och ger de möjlighet att utveckla språket. Jag tänker även i min dagliga reflektion på att alltid uppdatera materialet... att fundera på hur barnen kan utvecklas och språket främjas - (Linda)

Jag erbjuder en öppen miljö som alla får vara med för att automatisk de kommer att kommunicera med varandra för att leken ska fungera. Det är viktigt att man ställa fram grejer och redskapen som barnen intresserade av. - (Sara)

...se till att dem får tid och leka att dem inte är för många samtidigt ehm att vi gör en bra miljö för dem som gynnar deras lek, vi kan ju vara med och starta upp leken så att alla vet och e överens om vad det är för lek man leker, man kan ju se till o fylla på med rekvisita asså saker de kanske behöver i sin lek. - (Anette)

Alla de citat som har skrivit ovan visar en uppfattning av att förskollärarna i sin roll tar fram resurser eller redskap som behövs för lek, men förskolläraren Sara verkar mer inriktad på barnens intresse som utgångspunkt för val av material. Förskolläraren Linda nämnde även vikten av att uppdatera materialet för att locka barnen till lek så att deras utveckling av sitt språk främjas.

Vidare ger förskolläraren Anna ytterligare uttryck för skapandet av stimulerande miljö för lek och lärande genom att dela barngruppen för att skapa utrymme för lek och samspel. Utifrån förskolläraren Annas uppfattningar kan barngruppsstorlek bidra till begränsningar för skapandet av språkstimulerande miljön, att arbetslaget måste planera för att skapa miljö som lockar till samspel genom att ha mindre barn under inne- och utelekstunderna.

Vi delar ju barnen, vi är 2 pedagoger inne med halva gruppen, 2 pedagoger ute med halva gruppen just för att man ska få lugn o ro, man ska få lite större yta o va och leka på. Det är ju svårt att vara i ett rum o så ska man till exempel leka att man går o handlar, då vill man ju gärna gå ut i ett annat rum o handla, och det är svårt om man e alla 23 barn inne samtidigt för då stör man ju de andra som leker nån annan stans men är man bara hälften inne så har man större möjlighet att gå ut i ett annat rum och handla och gå tillbaka igen. Så för att dem ska kunna leka dem lekarna de behöver - (Anna)

Asså språkutvecklingen den sket ju hela tiden att jag brukar försöka om jag nu till exempel ska vi ge en röd tråd till dig, tänk inte bara att språkutvecklingen sker i den

planerade lekarna utan tar vara på varje tillfälle med barnen och utveckla språket med dem och ser den som en möjlighet att kunna avancera ditt språk med dem så får du prata med dem eller ber dem om saker eller frågar dem att du liksom hela tiden har du den med dig för det blir mycket. du ser också att du ger de väldigt mycket. - (Ida)

Det framkom likadana uppfattningar gällande deras arbete med språkutveckling. De uttrycker att det sker hela tiden inte bara vid bestämda tillfällen, genom att de själva är förebilder och använder sitt språk. Detta synliggjordes i citatet ovan av Ida.

5.2 Sammanfattning av resultat

Utifrån våra tolkningar av det empiriska materialet vi samlat in gällande den första frågeställningen om lekens betydelse för språkutveckling, blev vår tolkning att förskolläraernas uppfattningar om leken har betydelse för barnens personliga utveckling. Vidare uttrycktes vikten av att låta verksamheten genomsyras av lek och att de använde leken som utgångspunkt för barnens lärande och utveckling. Dessutom framkom det av resultatet att i leken utvecklar och lär barnen inom olika områden, som exempelvis kommunikation, vänskap, turtagning, bearbeta känslor, motorik och träna konflikthantering. Vår tolkning utifrån förskollärare Lindas uppfattning är att de planerar sina undervisningstillfällen i form av lek. Detta för att erbjuda kunskap på ett lekfullt sätt och för att nå målen för den pedagogiska verksamheten. Detta skiljer sig från förskolläraernas Idas uppfattning om att leken är barnens tid och för att utvecklas. Utifrån förskolläraernas uppfattningar namngavs den första kategorin uppfattningar om lek som plattform för lärande och utveckling. Gällande den andra kategorin, uppfattningar om lek som arena för språkutveckling så tolkade vi uppfattningarna kring språkutvecklingen under leken, har liknande uppfattningar trätt fram kring att språket praktiseras som mest under leken. Flera av uppfattningarna uttryckte att barnen kommunicerar på ett verbalt och icke-verbalt sätt. Dessutom kunde vi tolka en förskollärares uttryck som att leken är viktig och speciell för barn som inte har ett etablerat språk. Vidare tolkar vi förskolläraernas uppfattningar att de under leken får tillfälle att lära av andra med etablerat språk. Därefter diskuteras även uppfattningar som enligt vår tolkning är att leken öppnar möjligheten för språkandet då barnen använder språket för att inkluderas och få "inträde" till leken som är påbörjad av andra barn.

Vår tolkning av det insamlade materialet gällande vår andra frågeställning om språkutvecklingens betydelse för barnens samspel och kommunikation under lek, med utgångspunkt från uppfattningarna som uttryckts så framträdde likartade uppfattningar. Samtliga uppfattningar uttryckte att under leken ges möjlighet för samspel mellan barnen. De uttrycktes att barnen behöver samarbeta och kommunicera med varandra för att kunna komma överens om lekens regler. Vår tolkning av uppfattningarna är att samspel kan ske både naturligt men även genom planerade leksituationer med målet att utveckla språket. Det kan vi tolka som att de arbetar medvetet utifrån läroplanens mål för att utveckla språket genom samspel. Därmed namngavs den tredje kategorin, uppfattningar om lek som verktyg för språk och samspel. Vidare diskuteras uppfattningar kring språk och kommunikation under leken där det framkom uppfattningar som uttryckte att språket praktiseras på olika sätt verbalt eller med kroppsspråk. Detta sker speciellt under konfliktsituationer där det är viktigt med kommunikation eftersom barnen med språket får förklara sin version och lyssna när andra förklarar. Barnen kommunicerar verbalt eller med gester och kroppsspråk för att göra sig förstådda. Vår tolkning utifrån uppfattningarna som uttryckts är att kommunikation är viktig under leken för att lösa konflikter, vänskap och trivsel. Därmed namngavs den fjärde kategorin, uppfattningar om att under leken kommuniceras på olika sätt.

Vår tolkning av det insamlade datamaterialet som besvarar den tredje frågeställningen om förskollärarnas uppfattningar kring sin egen roll i främjandet av språkutveckling under leken, är att samtligas uppfattningar uttryckte vikten av att vara närvarande i barnens lek och stötta dem i sin lek. Vidare tolkar vi deras uttryck att barnen har olika erfarenheter som de använder under leken, vilket gör att barnen behöver stöd för att förstå varandras erfarenheter och leka tillsammans. En annan uppfattning uttryckte att de måste närvara, speciellt för barnen som inte har brett ordförråd och behöver stöd för att kunna leka med andra barn genom att exempelvis benämna objekt, använda nya ord och begrepp som barnen kan använda i sin lek. En uppfattning uttryckte att två barn kan sitta och leka helt olika lekar i samma lek, vilket vi tolkar som språket och kunskap om lek kan bli ett hinder för barnens gemensamma lek. Det framträdde en annan uppfattning som uttryckte vikten av att vara närvarande för att förebygga konflikter som kan uppstå under leken och exempelvis göra ändringar för att inkludera flera barn. En ytterligare uppfattning som trädde fram uttryckte vikten av att hjälpa och stötta barnen i sin lek men samtidigt backa ett steg tillbaka och låta barnen kommunicera med varandra. De uttryckta uppfattningarna tolkar vi som att de ibland låter barnen agera självständigt för att kunna klara sig i liknande situationer i framtiden. Där framkom en uppfattning om att vuxnas deltagande i barnens lek kan ha en negativ påverkan som gör att leken upphör. Samtliga uppfattningar uttryckte vikten i sin roll att vara närvarande därefter namngavs den femte kategorin uppfattningar om närvarande förskollärare under barns lek. Utifrån en uppfattning kring förskollärarens roll i främjandet av språkutveckling under lek, blev vår tolkning att de har en roll som att skapa förutsättningar för språkutveckling genom att göra ändringar i miljö och ta fram material som lockar till lek, där en av uppfattningarna uttryckte att material ska vara nära och tillgängliga för barnen. Vi tolkar utifrån en förskollärares uppfattning att hon i sitt val av material och innemiljö, utgår från barnens intresse. Det tolkar vi som att de ser vad barnen leker med och uttrycker för intresse och är uppmärksamma och engagerade i barnens lek för att se vad barnen har för intresse och utifrån det väljer olika material som kan behövas. En framträdande uppfattning uttrycktes gällande skapandet av lärandemiljö, att vikten av att dela barnen i små grupper, vi tolkar uppfattningen som att de ger mer utrymmer för barnens lek och planerar en genomtänkt fördelning av barnen för att ge utrymmer för lek och samspel. Vidare kan vi tolka utifrån den förskollärares uppfattningar att storleken på barngruppen kan begränsa möjligheten för dem att främja barnens samspel och språkutveckling. En uppfattning uttryckte att man tar tillvara på alla situationer som uppstår under vardagen för att främja språket eftersom det sker hela tiden. Med utgångspunkt i ovannämnda uttryck från framträdande uppfattningar namngavs den sjätte kategorin uppfattningar om språkstimulerande lärandemiljö.

6. Diskussion

I denna del kommer vi diskutera resultatet av de olika uppfattningarna som framkom utifrån analysen av det empiriska materialet för att besvara våra forskningsfrågor. Uppfattningarna placerades i sex olika kvalitativa kategorier som diskuteras under tillhörande rubriker och kopplas till tidigare forskning och styrdokument som redovisades i början. Senare kommer vi presentera vår slutsats, relevans till yrkesroll och slutligen ge förslag på framtida forskning.

Det framkom tydligt en gemensam uppfattning om att leken är betydelsefull för barnens utvecklande av språket samt för deras sociala relationer och trivsel. Det framgår i läroplanen för förskolan (Skolverket, 2018, s.8) att leken har en central plats i utbildningen och är betydelsefull för barnens stimulering av språket och kommunikation. Men hur uppfattas lekens betydelse för språkutveckling av förskollärarna? Vilka uppfattningar har de om

språkutvecklingens betydelse för barnens samspel och kommunikation under lek och hur de uppfattar sin roll i främjandet av barns språkutveckling under lek? Dessa frågor kommer att besvaras under diskussionens gång, en kategori i taget.

6.1 Lek som plattform för lärande och utveckling

Resultatet visade likhet i uppfattningarna under denna kategori om att leken är bra sätt för barnens lärande och utveckling inom olika områden. Det framkom att i leken utvecklar barnen sin personlighet, språket, motoriken, matematik, natur, vänskap, turtagning, fantasi och självständighet. Resultatet går i linje med tidigare forskning och styrdokumentet om lekens betydelse i förskolan. Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015, s.144) beskriver att leken är ett sätt för barn att utvecklas både moraliskt och fysiskt, även ett sätt att uttrycka sig. I förskolans läroplan (Skolverket, 2018, s.8) beskrivs att leken har en betydelsefull plats i förskolans verksamhet som i sin tur ska erbjuda roligt och livslångt lärande. Studiens resultat kan även sägas vara i linje med FN:s konvention (Unicef, 2009) om barns rättigheter: *"Alla barn har rätt till vila, fritid och lek"* (Unicef, 2009, artikel 31). Vidare råder olika uppfattningar kring leken i förskolan. En uppfattning inom denna kategori uttryckte vikten av att tillåta leken genomsyra verksamheten och använda leken som ett verktyg i den pedagogiska verksamheten. Detta skiljer sig från en annan uppfattning under denna kategori om att leken har ett värde i sig för barnens lärande och personlighetsutveckling. Det framkomna resultatet kan styrkas av Lillemyr (2016) som menar att leken ger barnen unika möjligheter att testa nya saker och få nya erfarenheter utan villkor. Enligt författaren kan leken även användas för att nå ett pedagogiskt mål. Detta är något som stämmer överens med vad nämns i Øksnes och Sundsdal (2016, s.49) som även hävdar att leken kan få mer betydelse när den används som ett redskap för lärande.

6.2 Lek som arena för språkutveckling

Resultatet visade likartade uppfattningar under denna kategori om att i leken öppnas upp fler möjligheter för språkanvändning. Språket utvecklas på ett naturligt sätt, då barnen förklarar sig genom språk, gester eller kroppsspråket samt lyssnar på andras förslag och resonemang. Vidare visade resultatet att barnen använder språket för att bli inkluderade i andras lek. I resultatet framkom även uppfattningar om att barnen som inte kan språket lär sig av andra barn som har ett etablerat språk. Detta har även visat sig i tidigare forskning av Knutsdotter Olofsson (2009, s.75–78) som betonar att under leken utvecklas förmågan att kommunicera på olika sätt. Detta hjälper barnen att utveckla social kompetens, träna språket, känna empati och få förståelse för andra människor. Författaren menar att inlärningspotentialen är som högst under förskoleåldern därför kan språket utvecklas som mest i förskolan (Knutsdotter Olofsson, 2009, s.75–78).

Under denna kategori framkom det uppfattningar att barnen lär sig språket av varandra. Detta går i linje med Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2014) som framhåller leken som en utmärkt grund för att utveckla språklig kompetens där barnen lär genom att samspela och lära av varandra. Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2014) påpekar vidare att i leken sker sociala interaktioner där barnen lär av varandra samt gör nya upptäckter. Genom samspel får barnen också förebilder i språkandet genom samspel med varandra (Pramling Samuelsson & Asplund, 2014, s.54–70).

6.3 Lek som ett verktyg för språk och samspel

Resultaten visade under denna kategori, likartade uppfattningar kring att det öppnas upp möjlighet för samspel och kommunikation mellan barnen under leken. Att lek, språk och samspel hänger samman råder inga tveksamheter kring, utifrån förskollärarnas uppfattningar. Det som framkom från resultatet blev tydligt vid ett exempel hämtat från en leksituation i förskolan när en förskollärare uttrycker:

...när dem leker såna olika konstruktionslekar där dem bygger saker tillsammans med kaplastavar då måste dem ju prata med varandra för att dem ska kunna liksom bestämma åt vilket håll de ska bygga på höjden eller på längden, va det meningen om bilarna skulle åka eller kulor som ska rulla eller man själv som ska gå där, då måste man prata med varandra för att komma överens om hur bygget ska se ut och även oss vuxna... - (Anna)

Studiens resultat stämmer överens med tidigare forskning av Williams et al. (2000) som menar att samspel ligger till grund för lek och lärande. I likhet med Williams et al. (2000) håller även Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2014) med om att leken ses som en utmärkt grund för att utveckla språklig kompetens där barnen lär genom att samspela och lära av varandra. Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2014) påpekar vidare att i leken sker sociala interaktioner där barnen lär av varandra samt gör nya upptäckter. En uppfattning framkom under denna kategori där det uttrycktes att även i verksamheten planeras aktiviteter där språk och samspel är i fokus. Vi tolkar den uttryckta uppfattningen som att de arbetar med utgångspunkt från läroplanen i sitt arbete med språk och kommunikation i verksamheten genom att planera styrda aktiviteter. Detta kan även kopplas till den typ av samspel som Johansson och Pramling (2007) kallar för formbundna samspel. Det innebär att pedagoger har en styrande roll där målet med aktiviteten är förutbestämd och barnen kanske inte tillåts att lära sig genom att utgå från sin fantasivärld (Johansson & Pramling, 2007, s.54–70). Även Lindqvist studier i Löfdahl (2004) visade att barnens meningsskapande under den styrda leken sker genom sammanhang och lämplig atmosfär, vilket är viktigare än rekvisita för förskolebarn (Löfdahl, 2004, s.44–45).

6.4 Under leken kommuniceras på olika sätt

Under denna kategori visade resultatet likartade uppfattningar kring vikten av språket för kommunikationen mellan barnen. Det framkom att språket är viktigt för att lösa konflikter, genom att barnen uttrycker sin version och samtidigt lyssnar på andras. Resultatet går i linje med tidigare forskning om språkets betydelse för kommunikation i förskolan bland annat där Gjems (2011, s.135) beskriver utifrån Vygotskij (2001) att barn ska ha ett gott ordförråd för att kunna använda språket i sociala sammanhang. I likhet med Gjems (2011) beskrivs även i Bjar och Liberg (2010) att förmåga till språkutveckling utvecklas genom att öva på språket, lyssna på andra samt diskutera och utbyta idéer med varandra (Bjar & Liberg, 2010). Vidare visade resultatet liknande uppfattningar kring att kommunikationen under leken inte bara sker verbalt utan också genom gester och kroppsspråket. Det blev tydligt vid olika exempel hämtade från olika situationer i förskolan där en förskollärare uttrycker:

...Under leken kommer barnen att kommunicera ju såklart verbalt men även via kroppsspråket. Jaa om man tänker när de leker doktor eller någonting så e de ju mycket gester att man visar att kom och lägg dig här vid sängen”- (Eva)

Citatet ovan visar att barnen kommunicerade med varandra genom att använda gester och kroppsspråk då de inte hittade ord eller inte kunde kommunicera med verbalt språk. Uppfattningarna i det framkomna resultatet kan få stöd av Knutsdotter Olofsson (2009) i tidigare forskning som menar att under leken öppnas möjligheter att kommunicera på olika sätt, något som hjälper barnen att utveckla kommunikation och social kompetens (Knutsdotter Olofsson, 2009, s.85).

6.5 Närvarande och stöttande förskollärare under barns lek

Resultatet i denna studie visade likhet i uppfattningarna om förskolläraryrollen som stöttande och närvarande i barnens lek, vilket anses vara viktigt för barns språkliga utveckling, samspel och kommunikationen mellan barnen. Det framkomna uppfattningarna i resultatet kan styrkas av det som framgår i förskolans läroplan (Skolverket, 2018, s.15) om att förskollärarna i sitt uppdrag ska erbjuda ett språkstimulerande arbetssätt, genom att vara med i leken och vara språklig förebild. Vidare visade resultatet uppfattningar om att förskollärarens stöd under leken är viktig främja språket. Förskolläraren kan hjälpa barnen att sätta ord på sina funderingar och förstå varandra, speciellt för de barnen som inte kan språket eller inte vågar ta plats även när de inte kan leken. Det framkom en uppfattning om att i samma lek kan två barn leka två helt olika lekar. Resultatet visade uppfattningar om att barnen utgår från sina tidigare erfarenheter i sin lek vilket gör det svårt för andra barn att delta i leken när barnen har olika erfarenheter. Vidare uttrycks uppfattningar att barnen behöver hjälp att kunna delta i andras lek genom att en förskollärare förklarar vad olika saker heter. Det blev tydligt vid ett exempel från en leksituation i förskolan:

En del leker ju doktor, det kanske inte alla kan för de inte har vart hos doktorn då får man ju hjälpa dem gå igenom vad behöver en doktor till exempel så man har en förståelse vad leken handlar om. - (Anette).

Exemplet förklarar att förskollärarens närvaro var en viktig förutsättning för leken. Resultatet går i linje med tidigare forskning om förskollärarens roll och deltagande i leken i förskolan, där Lindqvist (2010) beskriver att förskollärarens roll är viktig under barns lek för att stödja barnen utifrån deras förutsättningar och behov. Vidare beskriver Lindqvist (2010) att förskollärarens närvaro ger barnen möjlighet att inkluderas i andras lek. Samtidigt kan förskollärarens närvaro utveckla leken samt inspirera barnen att skapa egna lekar (Lindqvist, 2010, s.13). I likhet med Lindqvist (2010) nämner Lillemyr (2016) att förskollärarens deltagande i leken har stor betydelse, de hjälper barnen att komma in i leken som är påbörjad av andra barn. Enligt Lillemyr (2016) har förskollärarens ansvaret att skapa och motivera till nya utmaningar då barnen tillägnar sig nya erfarenheter, förmågor och förståelse för olika sociala sammanhang (Lillemyr, 2016, s.28, 35).

I vår studie framkom uppfattningar om att närvaro i barnens lek är viktig för att förebygga eller lösa konflikter genom att förskolläraren intar medlarrollen. Detta genom att alla barn ges chansen att berätta och uttrycka sin avsikt och på det sättet skapas dialog mellan barnen. Det framkomna uppfattningarna i resultatet kan kopplas till hur Løndal och Greve (2015) beskriver ett förhållningssätt som en förskollärare tar under barnens lek vilket är den övervakande rollen. Det övervakande förhållningssättet sker genom att vara nära barnen och ha koll på leken och påminna barnen om reglerna utan att själv vara delaktig i leken.

Vidare visade resultatet en annan uppfattning om förskollärarens roll och förhållningssättet i barnens språkutveckling, vilket var om vikten av att ibland ta ett steg tillbaka och låta barnen

bearbeta och lösa konflikter och missförstånd, men samtidigt vara nära och observera. Det som framkom i resultatet kan även styrkas av läroplanens skrivningar.

Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla ett nyanserat talspråk och ordförråd samt förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra i olika sammanhang och med skilda syften (Skolverket, 2018, s.14).

Detta är väsentligt eftersom barnen ges förutsättningar att utveckla sitt språk och ordförråd när förskollärarna står i bakgrunden och observerar samtidigt som barnen får tillfälle att lära sig hantera liknande situationer i framtiden.

6.6 Språkstimulerande lärandemiljö

Studiens resultat visades likartade uppfattningar under denna kategori om miljöns betydelse för språkutveckling. Samtliga förskollärare uppfattar att man lockar barnen till lek när det skapas miljöer som stimulerar språket med material tillgängligt. Därmed uttrycktes en uppfattning om att ha en daglig reflektion för att uppdatera materialet i sin avdelning. Detta går i linje med förskolans läroplan (Skolverket, 2018, s.8, 14) om hur viktigt det är att som förskollärare skapa lärandemiljöer och förutsättningar för språkutveckling. Vidare visade resultatet andra uppfattningar under denna kategori, om att man kan utgå från barnens intresse i sitt val av lekmaterial genom att observera barnens lek. Detta har även visat sig i tidigare forskning där Løndal och Greve (2015, s.50–70) betonar att förskolläraren ska prioritera barnens bästa och utgå från barnens intresse och behov. Även Johansson och Pramling (2007, s.54–70) understryker vikten av att vara öppen för barns förslag och låta barnens intresse styra även under de planerade aktiviteterna. Vidare visade resultatet en annan uppfattning gällande skapandet av lärandemiljö, där det uttrycktes att förskollärarna skapar lärandemiljö genom att dela på barngruppen i små grupper. Detta gör förskollärarna för att skapa en språkstimulerande atmosfär genom att ge barnen möjlighet att leka, använda material och samspela med varandra och med förskollärarna. En uppfattning som skiljer sig från de andra uppfattningarna visade att lärandemiljö inte enbart handlade om material, utan det handlar om att barnens upplevelser och lärande sker i meningsskapande sammanhang. Denna uppfattning kan kopplas till vad Lindqvist studier i Löfdahl (2004, s.44–45) visade om att barnens meningsskapande sker genom sammanhang och lämplig atmosfär, något som är viktigare än rekvisita för förskolebarnen. Det framkom uppfattningar i vårt resultat om att språk utvecklas hela tiden inte enbart under bestämda situationer. Det uttrycktes att språkutvecklingen sker även under rutinsituationer som exempelvis vid matbordet. Detta är i linje med förskolans läroplan (Skolverket, 2018, s.15) som skriver om att förskollärare i sitt uppdrag ska erbjuda språkstimulerande arbetssätt, genom att vara språklig förebild och hjälpa barnen att sätta ord på sina tankar och funderingar.

6.7 Slutsats

Syftet med den här studien var att undersöka förskollärares uppfattningar om språkutveckling under lek, där vi valt att fokusera på hur förskollärarna uppfattar lekens betydelse för språkutvecklingen. Syftet var även att undersöka vilka uppfattningar de har om språkutvecklingens betydelse för barnens samspel och kommunikation, samt hur de uppfattar sin roll i främjandet av barns språkutveckling under leksituationer.

Utifrån vår undersökning kunde vi få svar på studiens forskningsfrågor och hittade likhet men också variation i uppfattningar om fenomenet. Vårt resultat visade sammanfattningsvis uppfattningar om att leken kan användas som grund för att utveckla språklig kompetens hos barnen. Detta eftersom lärandet sker på ett naturligt och lustfyllt sätt under lek. En till slutsats vi kan dra är att barnen utvecklar språket när de samspelar och kommunicerar med varandra både verbalt och icke-verbalt, då lär de sig språket av varandra. Slutsatsen som vi kan dra utifrån uppfattningarna om förskollärarens roll i främjandet av språket under barnens lek, är vikten av att vara närvarande och stöttande för att förebygga konflikter och annat som kan begränsa barnens utveckling och lärande under leken. Genom att förskollärarna är nära och uppmärksamma, kan de bidra med material för att inspirera, skapa nyfikenhet och motivera barnen till att samspela och lära. En till slutsats som dras av uppfattningar är vikten av att utgå från barnens intresse i utformandet av miljön för att stimulera språket i meningsskapande sammanhang där de vågar ta plats, samspela, kommunicera med varandra och uttrycka sina tankar. Vi medvetna om att uppfattningarna inte kan generaliseras eftersom vår fenomenografiska studie enbart utgått från sex intervjuer med förskollärare, men har ändå fått en inblick i hur förskollärarna uppfattar fenomenet språkutveckling under lek.

6.8 Relevans för yrkesrollen

Språkutvecklingen är betydelsefull i förskolan. Forskningen visade att språket utvecklas som mest under förskoleåldern. I förskolan träffar barnen andra barn och vuxna, där de spenderar större delen av sin vardag tillsammans. Leken har stort utrymme under barnens tid i förskolan och i förskolans läroplan (2018) betonas hur leken är viktig, då det där bearbetas känslor, tidigare erfarenheter och fantasi utan regler. Barnen lär sig mycket under leken, där lärandet sker på ett roligt och lustfyllt sätt. Språket är avgörande för lärandet under leken, samtidigt som det är viktigt för att kunna leka, samspela och kommunicera med andra för att utveckla självkänsla och identitet (Skolverket, 2018). Förskollärarens roll innebär enligt Lärarförbundet och Lärarnas riksförbund (2006, s.8) att förskolläraren ansvarar för det pedagogiska uppdraget samt för att skapa förutsättningar för barnens lärande. Förskollärare ska använda sin kompetens för att höja kvalitén och innehållet i undervisningen och stärka sin profession. Vidare nämns i Lärarförbundet och Lärarnas riksförbund (2006, s.5–8) att förskollärare ska ta ställning till att göra prioriteringar för att utforma undervisning och miljö för barnens utveckling och lärande (Lärarförbundet & Lärarnas riksförbund, 2006, s.5–8). Förskollärare ska enligt Henningsson-Yousif (2020) utveckla förmåga att arbeta på ett systematiskt, kritiskt, genomskinligt sätt och ha analytiskt förhållningssätt som är grundat på fakta och teorier. Detta vetenskapliga förhållningssätt enligt Henningsson-Yousif (2020) är en central del av den kompetens som förskollärare behöver för att utveckla det pedagogiska arbetet i förskolan (Henningsson-Yousif 2020, s.293–294).

I förskolans läroplan (Skolverket, 2018, s.8) bekräftas lekens betydelse för barns lärande, utveckling och trivsel. Det påpekas även tydligt hur viktig leken är och har en central plats i den pedagogiska verksamheten där alla som arbetar i förskola och skapar en miljö som ska gynna och uppmuntrar till lek (Skolverket, 2018, s.8). Det står även tydligt i förskolans läroplan (Skolverket, 2018, s.8) att barnen ska få förutsättningar för att utveckla språket utifrån sina behov och lust att lära där förskolläraren har huvudansvaret för det pedagogiska arbetet. Vidare nämns i läroplanen vikten av att vara närvarande och aktiv i leken för att stödja kommunikationen mellan barnen (Skolverket, 2018, s.8).

Under genomförandet av vår studie fick vi ta del av sex förskollärares uppfattningar kring lekens betydelse för språkutveckling samt vikten av språket för barnens samspel och kommunikation under leken. Vi fick också ta del av förskollärarnas uppfattningar kring deras roll i främjandet av språket under leksituationer. Det vi ser som viktigt inför kommande yrkesroll som förskollärare är att anpassa vårt arbetssätt i stimuleringen av språket utifrån barnens behov, förutsättningar och intresse. Detta genom att vi under leken lyssnar, ställer frågor, är aktiva och samtalar med barnen under leken, med utgångspunkt från ämnen som är intressant för barnen. Under leken utvecklas språket på ett naturligt, lustfyllt och motiverande sätt.

Våra tänkta didaktiska konsekvenser för förskolans verksamhet gällande arbetet med språkutveckling under leksituationer är att anpassa vårt arbetssätt efter de olika behov som finns i barngruppen. Det som är väsentligt i arbetet med språkutveckling i förskolan idag är att anpassa sättet att prata och val av ord efter barnens behov, förutsättningar och språkkunnande nivå. Exempelvis kan barnen som har ett etablerat språk utmanas i deras tänkande, genom att förskolläraren använder nya ord och begrepp för att berika deras ordförråd, eller använda enklare och tydligt språk, samt förklara för att skapa förståelse för de barnen som behöver stöd. Genom att arbeta med språket utefter barnens behov ger de bästa förutsättning att kunna uttrycka sig verbalt, utveckla självkänsla och kunna vara del av gemenskapen i förskolan och samhället. Skapandet av språkstimulerande miljö är också viktig del av arbetet i förskolan. Som förskollärare ska man reflektera dagligen över sitt arbete med språkutveckling, erbjuda trygg miljö och tillgänglig material som förändras regelbundet för att inspirera till lek och nya upptäckter. För att arbeta med språkutveckling i förskolan, behöver förskolläraren också förutsättningar. En uppfattning som framkom i resultatet uttrycktes som att arbetslaget delar upp barngruppen för att ge förutsättningar för språkutvecklingen under barnens lek, och skapa en språkstimulerande miljö. Det tolkar vi som att storleken på barngruppen kan vara begränsande för arbetet med språkutveckling på grund av brist på tid och resurser för att hinna arbeta med språkutveckling samt samtala och bekräfta alla barn som finns närvarande i förskolan. Det är viktigt att ha i åtanke som blivande förskollärare att alltid reflektera över sitt arbete och ställa frågorna vad, hur och varför vid planeringen och genomförandet av lärande aktiviteter i förskolan och låta barnens intresse och intentioner styra aktiviteten även om man hade planerat annat. Språket utvecklas hela tiden och hänger samman med identitetsutveckling och självkänsla därför är språket grunden för utveckling och lärande som förskolan har i sitt uppdrag, att lägga grund för livslångt lärande (Skolverket, 2018).

6.9 Förslag till vidare forskning

Vår studies grundar sig på förskollärarnas uppfattningar och vad som sägs under intervjun. Detta kanske inte stämmer överens med hur arbetet utförs i verksamheten. Därför vore ett förslag att genomföra intervjuer i kombination med observation för att bättre kunna säkerställa att förskollärarnas uppfattningar stämmer överens med det dem gör. Ett ytterligare förslag är att undersöka på flera förskolor i olika stadsdelar med större antal intervjupersoner eftersom vår studie enbart är baserad på två förskolor inom samma kommun och sex förskollärare. En annat förslag är att kanske intervju barn och inte enbart förskollärare eller vuxna för att få in deras perspektiv också.

7. Referenslista

- Ahrne, G., & Svensson, P. (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.
- Bjar, L. & Liberg, C. (2010). Språk i sammanhang. I Bjar, L. & Liberg, C. (red.) (2010). *Barn utvecklar sitt språk*. Lund: Studentlitteratur.
- Dahlgren, L, O & Johansson, K. (2015). Fenomenografi. I A. Fejes & R. Thornberg (red.), *Handbok i kvalitativ analys*. Lund: Studentlitteratur.
- Denscombe, M. (2016). *Forskningshandboken. För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Engdahl., & E, Ärlemalm-Hagser. (2015). *Att bli forskollärare-mångfacetterad komplexitet*. Stockholm: Liber.
- Fejes., & R. Thornberg (2015). *Handbok i kvalitativ analys*. Lund: Studentlitteratur.
- Gjems, L. (2011). *Förskolans arbete med tidig litteracitet – på barns villkor*. Lund: Studentlitteratur
- Heningsson-Yousif, A. (2020). Forskande verksamhet - tankar om bevekelsegrunder och kunskapsbidrag I A, Åkerblom, & A, Hellman, & N, Pramling, *Metodologi - för studier i, om och med förskolan*. Malmö: Gleerups.
- Johansson, E., & Pramling Samuelsson, I. (2007). "Att lära är nästan som att leka" lek och lärande i förskola och skola. Stockholm: Liber.
- Knutsdotter Olofsson, B. (2009). Vad lär barn när de leker? I M. Jensen., & Å. Harvard (red.), *Leka för att lära: utveckling, kognition och kultur*. Lund: Studentlitteratur.
- Krokmark, T. (2007). Fenomenografisk didaktik – en didaktisk möjlighet. *Didaktisk Tidskrift Vol. 17, No. 2-3*, Hämtad 20-12-03 från <http://www.tomaskrokmark.se/Fenomenografiskdidaktik%202007.pdf>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lillemyr, O.F. (2016). Lek som mångfald. I T. Hangaard Rasmussen, *Lek på rätt väg? På spaning efter leken*. Lund: Studentlitteratur.

Lindqvist, G. (2010). When small children play: How adults dramatise and children create meaning. *Early Years: An International Research Journal*. 21:1, 7-14, DOI: 10.1080/09575140123593

Läraryrket & Lärarnas riksförbund. (2006). *Yrkesetik i vardagen ett fördjupningsmaterial*. Hämtad 2020-12-13, från <https://laraesyrikesetik.se/yrkesetiken/lararyrket-och-den-professionella-yrkesutovningen/>

Løndal, K., & Greve, A. (2015). Didactic approaches to child-managed play: Analyses of teacher's interaction styles in kindergartens and after-school programmes in Norway. *International Journal of Early Childhood*. 47: 461–479. DOI 10.1007/s13158-015-0142-0

Löfdahl, A. (2004). *Förskolebarns gemensamma lekar, mening och innehåll*. Lund: Studentlitteratur.

Pramling Samuelsson, I & Asplund Carlsson, M. (2014). *Det lekande lärande barnet i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm: Liber AB.

Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan Lpfö 18*. Reviderad 2018. Stockholm: Liber. Hämtad 20-12-04 från: <https://www.skolverket.se/undervisning/forskolan/laroplan-for-forskolan/laroplan-lpfo-18-for-forskolan>

Svensson, L., & Åkerblom, A. (2020). Fenomenografi om undervisning i förskolan. I A, Åkerblom, & A, Hellman, & N, Pramling (red.), *Metodologi - för studier i, om och med förskolan*. (147–166). Malmö: Gleerups.

UNICEF (2009). *FN:s konvention om barnets rättigheter*. Hämtad 20-12-05 från <https://unicef.se/>

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Williams, P., Sheridan, S. & Pramling Samuelsson, I. (2000). *Barns samlärande – en forskningsöversikt*. Stockholm: Liber, Skolverket

Øksnes, M., & Sundsdal, E. (2016). Lek - det som gör livet värt att leva! I T. Hangaard Rasmussen, *Lek på rätt väg? På spaning efter leken*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1 – Informationsbrev

Informationsbrev

Information och förfrågan om medverkan i en undersökning för självständigt arbete (examensarbete) för förskollärare.

Hej!

Vi heter Mariam Shahin och Shaghayegh Pourmahdi (Shaya). Vi studerar på Göteborgs Universitet till lärare i förskola och förskoleklass. Vi läser sjätte terminen och ska nu skriva vårt examensarbete. Syftet med vårt examensarbete är att dels undersöka hur du som förskollärare uppfattar lekens betydelse för barnens språkutveckling, samspel och kommunikation, samt hur du uppfattar din roll i främjandet av barns språkutveckling under leksituationer.

Vi kommer att arbeta enligt forskningsetiska principer vilket betyder att förskolan kommer att vara anonym och även era uppgifter såsom namn och andra personliga uppgifter. Det kommer att vara fiktiva namn på förskolan och på er. Inget i vår uppsats kommer att kopplas till er eller till förskolan. Vi hoppas att du vill delta i en intervju som kommer att spelas in för att vi sedan ska kunna transkribera det som sagt och använda i vår resultat där du som deltagare kommer att vara anonym. Studien görs för det aktuella utbildningssyfte och när uppsatsen är klar kan deltagarna få ta del av uppsatsen och inspelningarna kommer tas bort. Deltagandet är frivilligt och era uppgifter kommer att hanteras konfidentiellt och endast vår handledare kommer att få tillgång till materialet. Du får när som helst under studien avbryta ditt deltagande utan att ange orsak. Vänligen kontakta oss enligt följande kontaktuppgifter om du vill ha mer information om studien. Om du går med att delta i studien kommer tid och plats för intervju bestämmas och beräknas ta 30-40 minuter.

Tack på förhand för ditt samarbete!

*Med vänliga hälsningar
Shaya och Mariam*

Mariam Shahin
Tel nr: 0766235444
Mail: gusshahima@student.gu.se

Shaghayegh Pourmahdi
Tel nr: 0728351988
Mail: guspoush@student.gu.se

Handledare, Rauni Karlsson
Mail: rauni.karlsson@ped.gu.se

Bilaga 2 - Intervjuguide

Intervjufrågor

- Hur gammal är du?
- Vilken utbildning har du?
- Hur länge har du arbetat på förskolan?
- Hur gamla är barnen på den avdelning där du arbetar?
- Hur många barn är det i barngruppen?

- Skulle du kunna berätta hur du tänker kring begreppet Lek?
- Vilken betydelse har leken för barnen enligt dig?
- Hur ser du på styrda/ fria lekens betydelse för barns språkutveckling?
- På vilket sätt kan du som förskollärare stötta barnen under leksituationer som leder till barns språkutveckling?
- Skulle du kunna berätta om en leksituation i barngruppen där språket kunde främjas?

- Hur ser du på miljöns påverkan för barnens språkutveckling?
- Hur använder du miljön för att utveckla barnens samspel och kommunikation?
- Vilka effekter har språket på barnens samspel och kommunikation?

- Hur anser du din roll för att stötta barns lek?
- Hur använder du språket för att ge barnen möjlighet att utveckla sitt språk under lek?
- Hur tänker du kring språkutveckling och lek när du planerar i verksamheten?
- Hur anser du din roll för att stötta barns samtal och hjälpa dem att utveckla sin sociala och kommunikationsförmåga under en leksituation?
- Slutligen, är det något som du vill tillägga?

Tack för din medverkan!